

nederlandsdagblad

JAARGANG 70 NR. 18.691 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 0342 411711

CHRISTELIJK BETROKKEN

Tijd voor prestudie 7

Pedagogische tik doet pijn 8

Dure schenkingsregeling 11

21° 4 ☁

NIEUWSANALYSE

HERMAN VEENHOF nd.nl/buitenland BEELD AP

Moskou is alleen onder dwang open

Videobeeld van het konvooi van 280 witte trucks met hulpgoederen voor de burgers van Loehansk en Donetsk.

HET WAS DINSDAGAVOND NOG STEEDS ONZEKER OF EEN RUSSISCH KONVOOI VAN VRACHTWAGENS MET – NAAR ZEGGEN VAN MOSKOU – HULPGOEDEREN VOOR DE BURGERS VAN DE BELEGERDE STEDEN LOEHANSK EN DONETSK, ZOU KUNNEN DOORRIJLEN NAAR HET OOSTEN VAN OEKRAÏNE.

► LOEHANSK

Certificering door het Rode Kruis en vervoer met Oekraïense trucks, dat zijn de garanties die doorgang kunnen verlenen aan het Russische hulpkonvooi, met goederen voor burgers in de gebieden waar pro-Russische rebellen heersen. Dinsdagavond leek het erop dat Moskou knarsetandend zou toegeven aan deze twee voorwaarden die vooral werden gesteld vanuit Kiev. Het Internationale Rode Kruis verkeerde in onzekerheid over de procedure, de Oekraïense regering

stelde bij monde van president Petro Porosjenko 'de controle over alles' te willen hebben.

Cruciaal zijn twee dingen: kan Kiev de poot stijf houden en wat gaat het Rode Kruis doen? Moskou stelde dinsdagochtend dat de inhoud van de lading van het hulpkonvooi was doorgegeven aan Genève, maar het Internationale Rode Kruis ontkende daarvan in kennis te zijn gesteld. Kiev zal geen doorgang verlenen aan het konvooi als het Rode Kruis geen helderheid heeft over de inhoud van de trucks en controle op het overdragen daarvan aan de grens van Rusland en Oekraïne. De overeenstemming over het hulpkonvooi was bereikt op maandagavond, nadat Rusland eerder die dag opeens met het idee was gekomen. Dinsdagmorgen vertrok het konvooi in alle vroegte, zonder medeweten of toezicht van het Rode

Kruis. De bestemming van de colonne is niet exact duidelijk. Loehansk en Donetsk zijn gescheiden door een corridor die wordt beheerst door Oekraïense regeringstroepen. Volgens het door Moskou gestuurde televisiekanaal Russia Today (RT) vervoeren de 280 witte trucks tweeduizend ton hulpgoederen, gedoneerd door de inwoners van Moskou: 400 ton graan, 100 ton suiker, ruim 60 ton babyvoedsel, 54 ton geneesmiddelen, twaalfduizend slaapzakken en 69 stroomgeneratoren. Over inhoud en vervoer was overeenstemming bereikt tussen Moskou, Kiev en het Rode Kruis, stelde Dimitri Peskov, woordvoerder van het Kremlin. De afstand van Moskou naar de steden Donetsk en Loehansk, die goeddeels verstoken zijn van water, elektriciteit, voedsel en medicijnen, is zo'n duizend kilometer. De trucks zouden er

donderdag kunnen zijn. Kiev gaf een heel andere lezing van de ontwikkelingen. Volgens Andrej Lysenko van de Oekraïense Nationale Veiligheidsraad is het konvooi niet door het Rode Kruis goedgekeurd. Videobeelden toonden witte vrachtwagens, genummerd en met rode vlag, geparkeerd op een Russische legerbasis. Militairen in kaki uniform (korte broek, T-shirt, geen tekens) stonden in het gelid en sloegen een orthodox kruis terwijl een priester de trucks met wijwater zegende. Beelden van het laden zijn er niet. Volgens Kiev kan het daarom toch best gaan om een Russische geheime legermissie. Dat zorgt, met de wetenschap dat er minimaal 18.000 en maximaal 45.000 man aan Russische troepen aan de grens met Oekraïne staan, voor onrust.

► zie ook pagina 5

GERHARD WILTS nd.nl/buitenland

Vaticaan wil veroordeling van ISIS

► VATICANSTAD

HET VATICAN HEEFT MOSLIMLEIDERS OPGEROEPEN DE VERVOLGING VAN CHRISTENEN EN YEZIDI'S IN IRAK ONDUBBELZINNIG TE VEROORDELEN. NOG LANGER STILZWIJGEN ZET HUN GELOOFWAARDIGHEID OP HET SPEL.

In een ongebruikelijk scherpe verklaring keert de Pauselijke Raad voor Interreligieuze Dialoog zich dinsdag tegen de golf van terreur van ISIS tegen Iraakse christenen en yezidi's. Tussen de regels door laat de raad weten dat, als islamitische leiders de vervolging weigeren te veroordelen, er een einde komt aan de religieuze dialoog tussen islam en de Rooms-Katholieke Kerk.

De raad roept geestelijken op 'hun invloed aan te wenden om samen met de autoriteiten een einde te maken aan de misdaden, de daders te straffen en het recht te herstellen'. De dramatische situatie van christenen, yezidi's en andere godsdienstige minderheden in Irak eist 'een heldere en moedige stellingname van religieuze leiders, in het bijzonder van moslims', zo staat in de verklaring. Zij moeten nadrukkelijk afstand nemen van de opvatting dat zulke wandaden religieus te rechtvaardigen zijn.

Als er geen eenstemmige en ondubbelzinnige veroordeling klinkt, 'wat blijft er dan nog van de geloofwaardigheid van religies, van gelovigen en hun leiders over?', vraagt de Pauselijke Raad zich af. Voortzetting van de interreligieuze dialoog is dan niet langer geloofwaardig. De bloedbaden, onthoofdingen, het kruisigen en ophangen van lichamen zijn 'een schandvlek voor de mensheid', aldus het Vaticaan. De gedwongen bekeeringen tot de islam, het verdrijven van mensen uit hun woonplaats, de verwoesting en ontheiliging van kerken, moskeeën en begraafplaatsen moeten stoppen. <

WILLEKE

nd.nl/cartoons

PRIJS € 1,50 ZATERDAG € 2,50

Reanimeren is méér dan een medische behandeling die tot herstel en genezing dient.

COMMENTAAR OP 3

AP nd.nl/buitenland

Nog tienduizenden yezidi's vast op berg

► NEW YORK

TWINTIG- TOT DERTIGDUIZEND YEZIDI'S ZITTEN IN HET NOORDEN VAN IRAK NOG VAST OP EEN BERG.

Ze zijn ingesloten door strijders van de extremistische beweging ISIS en zijn verstoken van water, voedsel en onder-

dak, meldde de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, UNHCR dinsdag. Duizenden anderen zijn er de afgelopen drie dagen wel in geslaagd weg te komen uit het Sinjar-gebergte. Zij zijn onder meer naar Dohuk, een Koerdische provincie in Noord-Irak, ge-

vlucht. 'De mensen die net zijn aangekomen zijn doodop, uitgedroogd en velen hebben een zonnesteek', aldus een woordvoerder van UNHCR. 'De temperaturen bereiken dagelijks veertig tot 45 graden Celsius.'

► zie ook pagina 2

LINDA STELMA nd.nl/gelooft

Zorg over uitval evangelische voorgangers

► MIJDRECHT

DE EVANGELISCHE VOORGANGER JAN WOLSHEIMER MAAKT ZICH ZORGEN OVER DE UITVAL VAN COLLEGA'S. HIJ DENKT DAT HET NOODZAKELIJK IS DAT PREDIKANTEN EEN 'AUTHENTIEK GEESTELIJK LEVEN' ONTWIKKELEN.

Dat schrijft de voorganger van CAMA Parousia Woerden in een opiniebijdrage in deze krant. Hij kreeg dit jaar al vier keer bericht dat een van z'n collega's ermee is gestopt. Deze week was het opnieuw raak. 'Zucht - in de mailbox opnieuw een voorganger die de pijp aan Maarten geeft ...', twitterde hij.

Volgens Wolsheimer raken predikanten uitgeblust omdat ze steeds meer moeten kunnen. Ze hebben een drukke baan met

veel stress. De oplossing ligt volgens hem in het ontwikkelen van een authentiek geestelijk leven. 'Predikanten die niet goed weten hoe ze vorm moeten geven aan de eigen spiritualiteit lopen uiteindelijk vast en zullen op een manipulatieve manier leiding gaan geven.'

Wolsheimer noemt de positie van evangelische voorgangers daarnaast 'zeer wankel' omdat zijn kerkgenootschap volgens hem geen zorg voor hen kent. 'Predikanten worden opgeleid als managers en preekijgers en niet als geestelijke mensen. Dat is een enorm gemis en mijns inziens de reden voor de grote uitval. Het wordt hoog tijd dat evangelische kerkgenootschappen volwassen worden en hun werkers leren bescher-

men tegen overdruk, uitwassen en manipulatie.'

conflict

Volgens Dio Glaudemans, secretaris van de 'Alliantie van Baptisten en CAMA gemeenten' gebeurt het geregeld dat een voorganger moet stoppen om een of andere reden en is dit niet nieuw. 'Het is wel nieuw dat er meer aandacht voor is', geeft hij aan. Glaudemans benadrukt dat het beter is te voorkomen dat predikanten stoppen. 'Als iemand echt gaat stoppen heeft dat regelmatig met een conflict te maken.' Het kerkgenootschap denkt na over het voorkomen van dit soort moeilijkheden. Glaudemans: 'Er wordt een cursus aangeboden voor nieuwe

oudsten, waar ze onder meer leren hoe ze met conflicten moeten omgaan.

De secretaris van het kerkgenootschap spreekt tegen dat er geen hulp van buiten de lokale kerk zou zijn als er een probleem speelt. 'Als er een hulpvraag komt bij het landelijk bestuur gaan we er zeker heen om te helpen, te bemiddelen en bijvoorbeeld een interimpredikant aan te stellen. Dat heeft ook regelmatig succes. Een conflict is niet direct fataal.'

In november heeft de Alliantie van Baptisten en CAMA gemeenten een algemene ledenvergadering. Daar zal het bestuur nieuwe plannen op tafel leggen die moeten voorkomen dat predikanten ermee stoppen. 'Er is een predikanten-pakket in de maak waarmee we allerlei din-

gen rond voorgangers willen aanbieden aan plaatselijke gemeenten.'

Wolsheimer, die nu zo'n negen jaar voorganger is, merkt ook dat het moeilijk is om overeind te blijven in de drukke baan die hij heeft. 'Elk jaar in de zomer bedenk ik weer welke taken ik moet laten vallen. Maar het is lastig. Je bent het epicentrum van de gemeente. Mensen verwachten heel veel van je. Hoe blijf je dan trouw aan je roeping en zorg je tegelijkertijd voor jezelf?' Hij benadrukt dat zijn taak niet alleen maar zwaar is. 'Als predikant zijn je werk en je persoonlijkheid sterk met elkaar verweven. Daar ligt de zwaarte van deze taak, maar ook de schoonheid.'

► zie ook pagina 8

NIEUWSANALYSE

STIEVEN RAMDHARIE / VK nd.nl/buitenland BEELD AP / HASAN JAMALI

Hopen dat het tij keert tegen ISIS

OP BEPERKTE SCHAAL TOESLAAN VANUIT DE LUCHT, DE JIHADISTEN TOT STAAN BRENGEN EN HOPEN DAT HET TIJ ZICH GAAT KEREN TEGEN DE TERREURBEWEGING ISIS. ZO KAN HET BEST DE STRATEGIE WORDEN SAMENGEVAT ACHTER DE AMERIKAANSE BOMBARDEMENTEN IN NOORD-IRAK DIE VANDAAG HUN ZESDE DAG INGAAN.

► AMSTERDAM

Van de nieuwe Amerikaanse militaire campagne in Irak moet de effectiviteit niet overschat worden, ondanks de Pentagonbeelden van lasergestuurde bommen die pantserwagens, trucks, artillerie en wegversperringen van de jihadisten vernietigen nabij Erbil. Ook het Pentagon waarschuwt dezer dagen voor al te hoge verwachtingen. Ja, de verdere opmars van ISIS naar het Koerdische Erbil is na vijftien bombardementen gedwarsboemd. 'Maar het is niet waarschijnlijk dat deze luchtaanvallen van invloed zullen zijn op het totale militaire vermogen van ISIS', aldus de hoogste oorlogsplanner van het Pentagon, luitenant-generaal William Mayville, 'of op hun operaties in andere delen van Irak en in Syrië.'

Sinds vrijdag bestoken Amerikaanse F-15's, F-16's, F-18's en Reaper-drones doelwitten van ISIS. Met grote tegenzin besloot president Obama tot deze zoveelste Amerikaanse militaire interventie in Irak, ook al is het een beperkte. Erbil, waar veel Amerikaanse diplomaten en militaire adviseurs huizen, werd immers bedreigd door een jihadistische opmars. Amerikaanse levens stonden op het spel.

Een mogelijke val van de stad, die als symbool geldt van het Koerdische succesverhaal in Noord-Irak, moest snel afgewend worden. Dit eerste doel is voorlopig bereikt, het tweede nog niet: het doorbreken van de ISIS-belegging van de Sinjar-berg, waarop duizenden yezidi's hun toevlucht hebben gezocht.

Hoe lang de luchtaanvallen gaan duren, weet niemand. Ook Obama niet. 'Dit gaat een project van de lange termijn worden', waarschuwde hij de Amerikanen zaterdag. Voor Washington valt te hopen dat het tweede doel heel snel wordt verwezenlijkt. Want hoe langer de bombardementen duren, des te meer gelegenheid de ISIS-strijders krijgen zich aan te passen. Er zijn al berichten dat de jihadisten zich in het gebied schuilhouden te midden van de bevolking. Ook is de kans groot dat ze zich gaan richten op andere steden. 'Ik wil niet de suggestie wekken', zei Mayville dinsdag, 'dat we ze nu onder controle hebben gebracht, of dat we de dreiging die ze vormen ontcracht hebben.'

Wat gaat Obama doen als ISIS inderdaad eieren voor zijn geld kiest rond Erbil en elders in het offensief gaat?

Een Amerikaans F-18-gevechtsvliegtuig vertrekt van het vliegdekschip USS George H.W. Bush in de Perzische Golf voor een bombardement op ISIS-doelwitten in Noord-Irak.

De druk op het Witte Huis om de bombardementen uit te breiden zal dan groter worden, met name van de zijde van de Republikeinen. Obama, de president die Irak moe is, zal hiervoor niets voelen. Maar juist door vrijdag de luchtcampagne te starten heeft hij de deur opengezet voor een ruimere interventie in Irak.

zware wapens

Washington hoopt dat de Koerden standhouden en de jihadisten weten te verslaan. Via de inlichtingendienst CIA is Washington al begonnen met

het leveren van zware wapens aan de peshmerga. Doordat ISIS veel modern Amerikaanse wapentuig heeft buitgemaakt op het Iraakse leger, zijn de Koerden afhankelijk geworden van dezelfde wapens om de jihadisten te kunnen bestrijden.

Het Witte Huis kijkt ook verwachtingsvol naar Bagdad, zeker nu premier al-Maliki bungelt. Minister van Buitenlandse Zaken Kerry beloofde Bagdad dinsdag grotere militaire steun als de beoogde nieuwe premier, al-Abadi, een nieuw kabinet vormt. Al-Abadi zou beter in staat zijn, aldus

de VS, om de strijd tegen ISIS een nieuwe impuls te geven. Ontdaan van alle invloed van al-Maliki cum suis, moet het beter geleide leger de jihadisten kunnen verslaan. Maar wat gebeurt er als de Koerden niet standhouden en het Iraakse leger blijft falen in de strijd tegen ISIS? Dan dreigt een nachtmerriescenario werkelijkheid te worden: het ontstaan van een jihadistenstaat met een jihadistenleger dat, zo moet ook het Pentagon erkennen, elke dag flink aan kracht wint en buitengewoon goed is uitgerust en georganiseerd.

NL

SJOERD MOUSSIJE nd.nl/politiek

Spoeeddebat in Den Haag over Schilderswijk

► DEN HAAG

DE GEMEENTERAAD VAN DEN HAAG HOUDT DONDERDAGAVOND EEN SPOEEDDEBAT OVER DE GEBEURTENISSEN IN DE SCHILDERSWIJK. BURGEMEESTER JOZIAS VAN AARTSEN LIGT ONDER VUUR EN KOMT WOENSDAG TERUG VAN VAKANTIE.

Aanleiding voor het debat is de demonstratie van zondag tegen de terreurorganisatie ISIS, die in de Schilderswijk uit de hand liep. Dat gebeurde toen islamitische tegendemonstranten de bijeenkomst verstoorden, onder andere door met stenen te gooien. Een agent raakte gewond, en diverse journalisten werden bedreigd.

Naar aanleiding daarvan heeft Groep De Mos-Ouderenpartij een spoeddebat aangevraagd. 'Wij willen debatteren over de hoogopgelopen spanningen in de wijk en over de vraag wanneer je mag ingrijpen tijdens een demonstratie', zegt fractievoorzitter Richard de Mos. Omdat hij wordt gesteund door SP en PVV is er genoeg steun om het debat te houden. Dat gebeurt overigens pas als ten minste 23 van de 45 gemeenteraadsleden aanwezig zijn.

Burgemeester Van Aartsen kreeg na de demonstratie forse kritiek, omdat hij niets van zich liet horen. Dinsdag maakte hij nog duidelijk zijn vakantie in Frankrijk niet te zullen onderbreken voor het debat. Later op de dag bleek echter dat hij woensdagavond 'volgens planning' terugkeert, en het debat in de gemeenteraad 'toejuicht'.

In de tussentijd wil oud-PVV'er Arnold van Doorn de wijk beschermen tegen 'extremrechts tuig'. Van Doorn, die bekeerd is tot de islam, denkt daarbij vooral aan moslims, moskeeën en ondernemers. 'Uiteraard netjes binnen de kaders van de wet en zeker niet om te provoceren.' Hij ziet de anti-ISIS betogers als mensen die de terreurgroep 'gebruiken om islamhaat te verspreiden'.

Het kabinet veroordeelde dinsdag de rellen in de Schilderswijk. Volgens minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie) mag een demonstratie nooit leiden tot haatzaaien, discriminatie en geweld. Zes relschoppers werden zondag opgepakt. <

NL

NOVUM

Tbs'er spoorloos

► DEN HAAG

Een tbs-patiënt die werd behandeld in Oostrum is al bijna twee weken zoek. De patiënt had op 31 juli terug moeten komen van verlof, bevestigt het ministerie van Veiligheid en Justitie. De patiënt werd behandeld in de Rooyse Wissel in de Limburgse plaats. <

STEPHAN BOL nd.nl/geloof BEELD ND

Gebruik van Nasrani-teken mag best discussie oproepen

... Christenen omarmen massaal het nasrani-teken uit verbondenheid met broeders en zusters in Irak.

... De snelheid en verschijningsvorm doet denken aan de introductie van de Ichthusvis in de jaren negentig.

Nasrani-teken op de deurpost.

Open Doors verkocht al meer dan tweeduizend T-shirts met Nasrani-teken.

► AMERSFOORT

Op de deurpost van dominee Joost Smit prijkt sinds dinsdag een nasrani-teken. Hetzelfde symbool waarmee terreurbeweging ISIS huizen van christenen in Irak merkt. 'Het is een paradoxaal teken. Het laat zien dat ik bij Jezus hoor, maar is tegelijk een teken van verbondenheid met de christenen in Irak voor wie dit teken een brandmerk is', zegt de vrijgemaakt-gereformeerde predikant. De sticker kreeg hij zondag bij een gebedsbijeenkomst van Open Doors voor vervolgd christenen in Irak.

Christenen geven op steeds meer en diversere wijze uiting aan hun verbondenheid met hun door ISIS vervolgd geloofsgenoten. Duizenden christenen hebben het rode ronde teken bij hun foto op Twitter of Facebook gezet. De T-shirts met het logo erop zijn niet aan te slepen bij Open Doors dat de campagne is begonnen. 'In twee weken tijd hebben we er al meer dan duizend verkocht', zegt woordvoerder Klaas Muurling. De bestellingen blijven binnenstromen, dus de verkoop zal nog wel even doorgaan. De stickers zijn speciaal gemaakt voor de ruim duizend deelnemers van de gebedsbijeenkomst in Ede. 'Het is een doorzichtige sticker die je op een agenda of op de auto kunt plakken', zegt Muurling. 'De stickers zijn nog niet in de verkoop, maar ik sluit niet uit dat dit nog volgt.'

De snelheid waarmee christelijk Nederland het nasrani-teken omarmt,

doet denken aan de introductie van het ichthusvisje nu zo'n twintig jaar geleden. Daarvoor was dominee Arie van der Veer, toenmalig voorzitter van de Evangelische Omroep, verantwoordelijk. Hij stuurde zo'n half miljoen stickers naar de EO-achterban. 'Het visje is toen de opvolger van de 'Er is hoop'-stickers geworden die eerder al veel op auto's werden geplakt', zegt Van der Veer. Volgens hem lukte het dankzij de omvang van de EO dit teken zo snel ingang te doen vinden bij christenen. 'Het was vooral de bedoeling christenen kleur te laten bekennen. In de jaren negentig was christendom meer iets voor thuis.'

Kan het Nasrani-teken de opvolger van de ichthusvis en de 'Er is hoop'-regenboog worden? Dat is niet de opzet van Open Doors, zegt Muurling. 'Het visje is een wereldwijd gebruikt teken, het nasrani-teken is puur om verbondenheid met christenen in het Midden-Oosten te uiten. Maar als christenen vanuit die verbondenheid met vervolgd christenen massaal dit teken gaan dragen, is dat natuurlijk heel mooi.' Ook Van der Veer ziet wel wat in de solidariteitscampagne. Al merkt hij direct op dat de campagne breder moet worden dan alleen T-shirts, wil het zijn generatie aanspreken. De stickers zouden mogelijk uitkomst bieden.

bespuwd

De Telegraaf berichtte gisteren op de voorpagina al dat een priesterstudent

met het nasrani-shirt door twee moslims is bedreigd en bespuwd. Polariseert het nasrani-logo, zoals protestants synodevoorzitter Karin van den Broeke eerder stelde in deze krant? 'Het is niet verstandig met zo'n shirt in de Schilderswijk te gaan lopen', zegt Muurling. Hij roept in herinnering dat het logo op 24 juli in de Koerdische stad Erbil werd gebruikt bij een demonstratie tegen ISIS waarbij moslimleiders voorop meeliepen. 'De meeste moslims zullen het teken zien als mensen die opkomen voor alle slachtoffers van ISIS in Irak.'

Volgens Van der Veer mag het logo best schuren. 'Als het tonen van dit logo discussie oproept, is dat niet verkeerd. Als je je solidair met christenen in Irak verklaart, dan mag dat wat kosten, anders is het goedkoop. Zijn wij echt bereid om mee te lijden? Ik hoop dat mensen die vraag aan zichzelf stellen.'

Elke keer als Smit zijn woning binnengaat, wordt hij straks herinnerd aan de vervolgd christenen in Irak. Hij hoopt ook dat het logo gesprekken oplevert met bezoekers die het teken niet kennen. Het teken is volgens hem juist zo krachtig omdat het wordt gebruikt door de vijand van christenen die een symbool gebruiken dat juist de kern van het geloof raakt: ik hoor bij Jezus de Nazareër. Tegelijk maakt het logo het lijden van de vervolgd kerk heel tastbaar. Mocht het geweld van ISIS stoppen? 'Dan laat ik de sticker zitten.' <

REANIMEREN, OF NIET

Over weinig medische onderwerpen hebben de kennis én het denken in de samenleving zich de afgelopen jaren zo snel ontwikkeld als over reanimatie. Enerzijds volgde een groot aantal Nederlanders een reanimatiecursus, vrijwillig of bijvoorbeeld als bedrijfshulpverlener. Op allerlei plekken kwam een defibrillator te hangen. En via netwerken voor burgerhulp kan het gebeuren dat een bekwame vrijwilliger sneller ter plaatse is dan de professionele hulpdiensten. Anderzijds groeide het besef dat reanimatie niet in alle gevallen van hartstilstand een gewenste, heilzame en moreel geboden actie is. Reanimeren is méér dan een medische behandeling die tot herstel en genezing dient; feitelijk is het een weer opwekken van het leven. Geweldig dat mensen dat soms kunnen – maar er gemotiveerd van afzien betekent niet dat je de ander achteloos laat sterven. Niet reanimeren is geen passieve vorm van euthanasie; de dood wordt niet veroorzaakt maar aanvaard. En vooral bij broze, bejaarde mensen kan het – los van de geringe slagingskans – haast respectloos zijn om met geweld of elektroshock het hart weer tot beweging aan te sporen.

Toen in 2008 een Amersfoorts verzorgingstehuis bekendmaakte dat men een nieuw, behoedzaam protocol zou invoeren voor reanimatie van oude en kwetsbare bewoners ('nee, tenzij'), leidde dat nog tot heftige reacties in de media en de Tweede Kamer. Maar in de jaren die daarop volgden, kwamen de organisaties van verpleeghuizen, artsen en verpleegkundigen een reanimatierichtlijn overeen die van dezelfde terughoudendheid getuigt. Als het goed is, zorgt die richtlijn ervoor dat van alle bewoners van verzorgings- en verpleeghuizen bekend is wat in het geval van een hartstilstand hun wens is. Maar voor wie zich nog dagelijks buiten een dergelijke bewaakte leefomgeving beweegt, bieden zulke afspraken geen zekerheid.

Wie niet bang is om plotseling uit het leven te worden weggenomen, of wie dat zelfs de meest wenselijke overgang vindt, kan een 'niet-reanimeerpenning' dragen. De uitgifte en registratie daarvan, en de voorlichting daarover, is nu nog uitsluitend in handen van de vereniging voor vrijwillige euthanasie (NVE). Dat is niet wenselijk, vond de Nederlandse Patiëntenvereniging (NPV) al enkele jaren geleden. Maar na een vergeefs onderzoek blijkt dat de NPV zelf geen kans ziet een 'neutrale' penning uit te geven. De vraag is echter ook of zoiets aan private organisaties moet worden overgelaten. De overheid heeft de registratie van donorbereidheid op zich genomen: terecht, gelet op de grote behoefte aan donororganen. Echter, ook het voorkomen van ongewenste kunstmatige levensverlenging dient een groot maatschappelijk belang. En geen enkele hulpverlener wil achteraf horen dat zijn goedbedoelde interventie ongewenst was. Het zou daarom goed zijn als, mogelijk in combinatie met het donorregister, ook niet-reanimatiewensen worden vastgelegd en de overheid een penning of een ander herkenningsteken daarvoor verstrekt.

Sjirk Kuijper

REDACTIE ND nd.nl/geloof BEELD SINT-PAULUSPAROCHIE GROENLO

Gelderland heeft weer basiliek

► GROENLO

DE PAUS HEEFT DE CALIXTUSKERK IN GROENLO 'VERHEVEN' TOT BASILIEK. DAARMEE HEEFT DE PROVINCIE GELDERLAND NA RUIM EEN JAAR WEER EEN ROOMS-KATHOLIEKE KERK MET DEZE ERETITEL.

Tot mei 2013 had de Walburgiskerk in Arnhem de titel van basiliek. Die naam verviel toen er geen diensten meer in het gebouw werden gehouden. De Calixtuskerk in Groenlo is onlangs helemaal gerenoveerd. Kardinaal Eijk heeft de parochie gefeliciteerd met de nieuwe titel en wenst dat de kerk 'door haar nieuwe waardigheid van basiliek mag bijdragen aan het gebed, het gelovige leven en de verkondiging van het evangelie in de Achterhoek'.

Om de eretitel van basiliek te krijgen moet een kerk voldoen aan diverse voorwaarden, zoals een eerbiedwaardige leeftijd, aanzienlijke grootte en schoonheid en grote devotie voor een of meer heiligen. De laatste decennia worden ook steeds meer pastorale aspecten meegewogen, zoals de uitvoering van

De Calixtuskerk in Groenlo heeft de eretitel van Basiliek gekregen.

de liturgie, de vitaliteit van de geloofsgemeenschap en de regionale betekenis van de kerk.

In Nederland hebben zo'n 25 rooms-katholieke kerken de eretitel van basiliek; in België gaat het om dertig stuks. <

“Nu heb ik minder vet en meer spieren. De verhouding is nu beter, denk ik.”

► zie pagina 12: Expeditie snelste vrouw van Europa

nd contact

ALGEMEEN 0342 411 711
abonneservice@nd.nl
familiebericht@nd.nl
www.nd.nl

REDACTIE
redactie@nd.nl
kerk@nd.nl
opinie@nd.nl

Ga je voor het eerst op kamers?

ga naar **nd**meedenken.nl

GERHARD WILTS nd.nl/buitenland BEELD AP / JACK GUEZ

Een glasvezelhek om de Gazastrook

... Israël werkt aan een ondergronds 'hek' van glasvezel om terreurtunnels op te sporen. Het Israëlische leger kende de technologie al langer, maar zag er het nut niet van in.

...Tot de Gaza-oorlog uitbrak.

► HAIFA-GAZA

Ondanks hun voorkennis waren de Israëlische strategen verrast over het uitgebreide netwerk aan tunnels dat Hamas in de afgelopen jaren in de Gazastrook had weten aan te leggen. Honderden meters lange gangen, tot twintig meter diep onder de grond, vormden cruciale levensaders voor de radicaalislamitische beweging. Via de tunnels werden goederen en wapens de Gazastrook in gesmokkeld, aanslagen op Israël gepleegd, burgers en militairen ontvoerd en raketten verstoep. De tunnels bleken opvallend goed gebouwd: gestut door beton en cement, soms uitgerust met rails, elektriciteits- en telefoonverbindingen, en met mants-hoge doorgangen. De tunnelgravers zijn professionals met een 'uitstekende kennis van de bodemcondities', erkennen Israëlische genie-officieren met nauwelijks verholven bewondering. Hamas zou bewust voor de (duurdere) betonnen afwerking hebben gekozen, omdat stenen tunnels luchtaanvallen beter doorstaan dan met hout gestutte gangen. Meer dan dertig tunnels zijn de afgelopen weken door Israël opgespoord en ontmanteld. Dat is een harde klap voor Hamas. De ruim drieduizend raketten die het de laatste weken heeft afgeschoten, bleken Israël nauwelijks meer te kunnen treffen dankzij de effectieve bescherming van het raketschild Iron Dome. De ontdekking van het tunnelnetwerk heeft Israël wakker geschud om ook onder de grond een vergelijkbare bescherming te bouwen.

terreurtunnels

Na de ontvoering van Gilad Shalit, acht jaar geleden, had het Israëlische ministerie van Defensie meer dan honderd ideeën ingezameld om terreurtunnels op te sporen. Het leger stak miljoenen shekels in de ontwikkeling van technologische systemen, zonder openheid te geven over de vorderingen. Maar het lijkt erop dat de 'ondergrondse' oorlogsvoering te weinig serieus genomen is, afgaand op de onthutste reacties van Israëlische strategen over het tunnelnetwerk van Hamas. Geologische experts verklaarden eind juli in het dagblad *Haaretz* dat tunnels met radars, microfoons en sensoren zijn op te sporen, 'maar het leger doet niets met die technologieën'. Dat strookt niet helemaal met de feiten, al gaf de Gaza-oorlog een luide wake up

Een Israëlische legerofficier toont een van de tunnels in de Gazastrook die naar verluidt door Hamas werd gebruikt voor aanvallen op Israëlisch grondgebied.

call. 'Gespecialiseerde eenheden met robots en camera's kunnen met exacte informatie veel Hamastunnels lokaliseren', zei een legerwoordvoerder enkele weken geleden tegen de Amerikaanse zender FoxNews. Waarschijnlijk is Israël al veel verder. Onderzoekers bij Technion, een techno-

logisch instituut in Haifa, hebben een veelbelovend detectiesysteem van glasvezel ontwikkeld. In april presenteerden Assaf Klar en Raphael Linker hun vinding, waaraan zij al sinds 2006 werken, op een defensiecongres in Florida. De ingegraven glasvezelkabel kan trillingen in de grond tot meer dan acht-

tien meter diepte detecteren en onderscheiden.

'We werken aan een soortgelijk detectiesysteem voor de opsporing van zinkgaten bij de Dode Zee', legde Klar aan Amerikaanse verslaggevers uit. De grondverzakkingen zijn het gevolg van het oplossen van zout in de bodem. De militaire toepassing van glasvezel krijgt nu voorrang. Glasvezel is niet alleen effectief, maar bovendien veel goedkoper dan andere opsporingstechnieken. Een glasvezelkabel kost een handvol shekels per meter en hoeft maar één meter diep de grond in.

ontvanger

De signalen zijn eenvoudig uit te lezen op een ontvanger, voegde Klar eraan toe. 'Het graven van een tunnel, hoe zachtjes ook, produceert een heel kenmerkend signaal. Een tunnel lokaliseren is dan niet moeilijk meer.' Zijn collega Linker wist slechts één nadeel van glasvezeldetectie te bedenken. 'Het kan alleen in aanbouw zijnde tunnels opsporen. Maar een ondergronds glasvezelhek is lang niet zo duur als veel andere detectiesystemen.' <

ZO SPOOR JE TUNNELS OP

Bij glasvezeldetectie wordt met behulp van een laser een lichtpuls door de kabel gestuurd. Het signaal wordt aan het eind van de vezel opgevangen en vergeleken met het signaal dat aan het begin is verzonden. Met deze optische aanpak zijn beweging, trilling en temperatuur in de bodem constant te meten. De techniek wordt in Nederland gebruikt onder meer bij de bewaking van dijken. Met een radar kunnen gaten of gangen in de grond worden opgespoord. De radar stuurt elektromagnetische golven in de grond en maakt als het ware een foto van de aardla-

gen. Uit satellietbeelden kan de afvoer van zand worden getraceerd. Verder worden microfoons als ondergrondse sensoren ingezet. Ze worden tot tien meter diepte ingegraven en kunnen ondergrondse geluiden tot honderd meter in de omtrek opvangen. Ten slotte zijn met microgravimetrie afwijkingen in de zwaartekracht op te sporen die wijzen op zwaardere of lichtere materialen in de ondergrond. Met de techniek, door de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie NASA ontwikkeld om mineralen in de grond op te sporen, zijn holle ruimtes tot 150 meter diepte exact te lokaliseren.

HERMAN VEENHOF nd.nl/geloof

Weer rooms-katholieke kerk in Cuba

► SANTIAGO DE CUBA

VOOR HET EERST SINDS DE REVOLUTIE IN 1959 KRIJGT CUBA EEN NIEUWGEBOUWDE ROOMS-KATHOLIEKE KERK.

Volgens de Britse omroep BBC krijgt Cuba, het communistische eiland voor de kust van de Verenigde Staten binnenkort een rooms-katholieke kerk. Het is voor het eerst sinds de machtsovername door Fidel Castro en Che Guevara dat er een kerk van die denominatie nieuw wordt gebouwd op Cuba.

Sarah Rensford maakte een videodocumentaire op het eiland waaruit dit bleek. Een orkaan vernietigde en beschadigde bijna dertig kerken in het oosten van Cuba. Inwoners van San Pedrita moesten zelfs mis houden in de open lucht. Een ingenieur uit Santiago de Cuba is bezig met een wederopbouwplan; de kerk komt in een wijk die met opzet werd ontworpen zonder ruimte voor kerkgebouwen. De eerste kerk wordt gebouwd met behulp van 25 ton staal dat is overgebleven van de enorme tribune en bühne die werd opgericht bij het bezoek van paus Benedictus XVI aan Cuba, eind maart 2012. In een openluchtmiss in de oostelijke stad Santiago riep de paus de inwoners van het communistische land op een 'nieuwe en open samenleving' te bouwen.

Dionisio Garcia Ibanez, aartsbisschop van de oostelijke stad, zegt dat het niet alleen gaat om de kerk van Rome. 'Ook andere kerkgenootschappen kunnen profiteren van deze toestemming tot nieuwbouw.' <

AP nd.nl/buitenland

'Onderzoek massamoord in Egypte'

► CAÏRO

HUMAN RIGHTS WATCH WIL DAT ER INTERNATIONAAL ONDERZOEK WORDT GEDAAN NAAR DE MASSAMOORD DIE VORIG JAAR IN EGYPTE AAN HONDERDEN MENSEN HET LEVEN KOSTTE.

Dat schrijft de mensenrechtenorganisatie in een rapport dat dinsdag verscheen. Mogelijk zijn er misdaden tegen de menselijkheid gepleegd. HRW deed een jaar onderzoek naar het geweld dat uitbrak toen het Egyptische leger president Mohammed Morsi op 3 juli vorig jaar afzette. In zes weken tijd werden zeker 1150 demonstranten om het leven gebracht. De mensenrechtenorganisatie wil dat op z'n minst de rol van tien hooggeplaatste medewerkers bij de krijgsmacht en de veiligheidsdienst wordt onderzocht. Zij zouden om politieke redenen excessief geweld hebben ingezet tegen de betogers. Leger en politie schoten volgens HRW 'methodisch met scherp op groepen betogers' om hen uitte te jagen.

Het gruwelijkste incident was volgens het rapport bij een sit-inprotest op het Rabaah al-Adawiyah-plein in Caïro op 14 augustus. Daarbij openden de autoriteiten het vuur op de demonstranten en stierven er in twaalf uur tijd zeker 817 mensen. HRW noemde de aanval 'de grootste moord op betogers in de recente wereldgeschiedenis'.

De Egyptische regering heeft het rapport dinsdag in harde bewoordingen afgewezen. Caïro noemt HRW 'bevooroordeeld en onprofessioneel' en zegt dat de auteurs van het document zonder vergunning in Egypte werken. Dat is een 'flagrante schending' van de soevereiniteit van het land, aldus de regering. Een dag voor het rapport verscheen werd de directeur en nog een Amerikaanse medewerker van HRW de toegang tot Egypte ontzegd. <

BLOGS & BLADEN

GERHARD WILTS nd.nl/buitenland

■ ESTLAND VREEST HERHALING VAN '1940'

De gebeurtenissen op de Krim doen Estland steeds meer denken aan wat de Sovjet-Unie in 1940 met de Baltische staten deed: een illegale annexatie die in strijd is met het internationale recht. In de lakse reactie van Europa en de Verenigde Staten op het inlijven van vreemd grondgebied door Rusland, zien veel Esten een historische parallel.

Jeroen Bult, Balticumkenner en historicus, vindt in *Atlantisch Perspectief* dat emotionele verwijzingen naar het rampjaar 1940 geen zoden aan de dijk zetten om het Russische gevaar te keren. Estland doet er beter aan zijn strijdkrachten te professionaliseren en op te laten gaan in de structuren van de NAVO. De komende NAVO-top in Wales zal voor veel Oost-Europese bondgenoten een cruciale bijeenkomst worden, omdat dan zal blijken of de militaire verdragsorganisatie de weerbaarheid van landen als Polen, Estland, Letland en Litouwen grondig verbeteren zal.

Het vertrouwen daarin is bij de Baltische landen niet groot, signaleert Bult. Het Litouwse weekblad *Veidas* waarschuwde al dat 'westerse politici zich niet laten leiden door waarden, beginselen en mensenrechten, maar door macht, egoïsme, begeerte en opportunisme die het beest van het Russische Rijk hebben wakker gemaakt'.

■ TUTU PLEIT VOOR WAARDIGHEID BIJ STERVEN

Op 18 juli sprak het Britse Hogerhuis over 'begeleid sterven'. Het was precies een jaar na de sterfdag van Nelson Mandela, merkt het *Maandblad Zuid-Afrika* op. Dat gegeven was voor emeritusaartsbisschop Desmond Tutu (82) aanleiding om in de Britse pers te schrijven over het recht op een waardig levens-einde. De bejaarde Nobelprijswinnaar voor de Vrede herinnerde zich het langdurige sterfbed van Mandela; het politieke toneel eromheen, waaronder een ministerieel bezoek met televisiecamera's bij het ziekbed, vond hij beschamend. Daarom heeft Tutu zijn wensen op een rij gezet waarmee hij zich zegt te richten op de waardigheid van de stervende. Nadrukkelijk neemt hij afstand van een aantal Afrikaanse tradities bij begrafenissen: de foto's in de kamer hoeven niet te worden omgekeerd naar de muur en ook de meubels van de

overledene mogen blijven staan. Hij wil een eenvoudige kist en grafsteen, als gebaar tegen het Zuid-Afrikaanse gebruik zich diep in de schulden te steken voor een begrafenis. Ook is hij tegen het slachten van een (duur) dier; een lichte versnapering voor de rouwenden is voldoende. 'Ik heb liever dat het geld wordt uitgegeven aan de levenden', meent Tutu. Volgens het maandblad is Tutu's oproep vooral een pleidooi om het verstofte wetsvoorstel voor euthanasie uit 1998 uit de la te vissen.

■ WAAROM VS CHRISTENEN NIET WILDEN HELPEN

De Arabische blogger Abdullah Hamidaddin vraagt zich in *Al-Arabiya* af, waarom de Amerikanen zo lang hebben gearzeld met ingrijpen in Irak. Het is immers niet voor het eerst dat yezidi's worden aangevallen. En had het niet meer voor de hand gelegen dat het geweld tegen christenen de VS tot interventie hadden gedreven? Het Witte Huis heeft volgens Hamidaddin gehoopt dat het gevaar van ISIS de Irakezen zou hebben verenigd. Nu blijkt dat ISIS de macht in Irak wil overnemen, had Washington een excuus nodig om in te grijpen. 'Nadat de VS hun plicht tegenover christenen hadden verzaakt, wilden ze niet opnieuw een kans mislopen. Dus grijpen ze nu het lijden van de yezidi's en de dreiging van een genocide aan om in actie te komen.'

REPORTAGE

JAN HUNIN / VK.nd.nl/buitenland BEELD AP / DMITRY LOVETSKY

'Zelfs Hitler beschoot eigen stad niet'

De inwoners van het Oost-Oekraïense rebellenbolwerk Loehansk leven in een spookstad. Het leger beschiet de stad met raketten. Niemand weet hoeveel doden er al zijn gevallen.

► LOEHANSK

Genadi, commandant van de pro-Russische rebellen in het Oost-Oekraïense Perevalsk, zit met de handen in het haar. In twee weken is er geen westerse journalist in Loehansk geweest, terwijl daar een humanitaire ramp plaatsvindt. Door de beschietingen door het Oekraïense leger zijn de inwoners verstoken van water en stroom. Hoog tijd dat het Westen van die dramatische toestand op de hoogte wordt gebracht, vindt de commandant. Dus ja, hij zou graag helpen. Alleen weet hij niet hoe.

Loehansk, het oostelijkste bolwerk van de rebellen, is bijna volledig omsingeld door het Oekraïense leger. Alleen via Rusland valt de stad nog te bereiken. De commandant haalt er een kaart bij en toont de dorpjes waar de vijand aan het oprukken is. 'Alleen met een tank kom je er nog door', grapt een van zijn strijdmakkers, een wat oudere man. Hij biedt gratis zijn kogelvrije vest aan: 'Julie zullen dat harder nodig hebben dan ik.'

Tja, een tank – die hebben we niet, alleen een afgedankte Cherry Amulet, die al twee dagen in het niemandsland tussen de frontlinies een doorgang probeert te vinden naar de belegerde stad. Die ene keer dat we dachten ons doel bereikt te hebben, stuitten we op een Oekraïense legerpost, en dat was pech hebben. Voor Kiev is het beter dat de buitenwereld niet weet wat er zich in Loehansk afspeelt.

'Als we Loehansk niet kunnen innemen, schieten we het kapot.'

Een tank zou dus geen slecht idee zijn; beter nog twee, want aan de rookpluimen te zien wordt er zwaar gevochten in de streek. Maar misschien is er iets dat beter is dan een tank. Vanuit Zimohirja, een dorp ten noorden van Perevalsk, is er een trein naar Loehansk en die lijkt nog te rijden ook: het peronnetje staat vol mensen die naar huis willen. Ze zijn komen winkelen, omdat er in hun belegerde stad niet veel meer te krijgen is. Inderdaad, na een overstapje in Rodakove rijdt de trein dwars door het front. Af en toe ontploft een granaat, maar niemand kijkt ervan op. Al onze mijnen worden bestookt, vertelt een van de passagiers. Van het Oekraïense leger is op de trein geen spoor te bekennen.

Zo gemakkelijk is het dus om in Loehansk te komen, en zelfs het leven blijkt er nog mee te vallen. 'Bijna normaal', evalueert een van de taxichauffeurs aan het station de toestand in zijn stad.

Maar normaal is de toestand natuurlijk niet. Circa de helft van de 500.000 inwoners heeft Loehansk verlaten, en wie gebleven is, durft zijn huis niet uit. De hele stad ligt er verlaten bij. Voor de chauffeur het eerste levende wezen passeert, staat er al 2 kilometer op de teller. Het zijn een paar inwoners die op zoek zijn naar water. Sinds de elektriciteitscentrale kapotgeschoten is, moet dat komen van tankwagens of van zelfaangeboorde bronnen: zeventig jaar communisme heeft de inwoners vindingrijk gemaakt.

Alleen bij het gouvernementsgebouw, waar de regering van de plaatselijke Volksrepubliek haar hoofdkwartier heeft opgeslagen, is meer beweging. En natuurlijk voor de brandweerkazerne in de Gagarinstraat, de enige plek in de stad waar mobieltjes nog enigszins werken. Tientallen inwoners zijn er met vrienden of familieleden aan het bellen.

rebellencommandant

Gezellig is het natuurlijk niet om naar buiten te komen, als je stad onder vuur ligt. Voortdurend rommelt het, meestal ver weg, soms dichterbij, en heel soms vlakbij, zoals tijdens de rondleiding van Alexander, een rebellencommandant die zich ondanks zijn bijnaam ('Spider') de vriendelijkheid zelf toont.

Terwijl hij in de buurt van het monument voor de helden van de Tweede Wereldoorlog de gevolgen van een granaatslag aan het bestuderen is, barst plots een oorverdovend lawaai los. We worden toch niet beschoten, zeker?

Nee, gelukkig niet, het zijn rebellen die honderd meter verderop hun 'stalinorgel' laten draaien.

In elke straat van Loehansk bevindt zich wel een gebouw met een gat erin.

Een voor een zoeven de raketten uit hun katjoesjalanceerder. 'Snel wegwezen', roept Alexander, 'voor ze terugschieten.'

Dat doen ze, helaas voor de inwoners van Loehansk, maar al te vaak, en met vernietigend effect. Al twee maanden lang, dag en nacht. In elke straat bevindt zich wel een flatgebouw met een gat erin. Soms kun je geluk hebben, zoals Valentina Uspon, die net bij de buurvrouw zat te kletsen toen een raket bij haar thuis insloeg.

Gewoonlijk loopt het slechter af. Op de hoek van de straat vielen bij een artilleriebeschieting vorige

maand in één klap dertien doden. Er staan opgebrande kaarsjes. Hoeveel slachtoffers de beschietingen tot dusver gemaakt hebben, valt moeilijk te zeggen.

Alexander, de commandant, houdt het op zeker duizend, maar betrouwbare cijfers zijn er niet. Vast staat alleen dat het er veel te veel zijn. In het ziekenhuis, dat zelf ook al beschoten is, liggen tal van gewonden van de beschietingen.

'Waarom?', is de vraag waar zij mee zitten. In tegenstelling tot de rebellen, die mikken op hun belegeraars, richten de Oekraïense troepen hun ra-

ketten op de stad. Die schieten hun doel letterlijk voorbij, ook al omdat ze niet precies te richten vallen.

'Zelfs Hitler schoot niet op zijn eigen steden', jammert Jevgenia Ivanovna. Ze kreeg op weg naar haar werk een granaatschef in haar rug. Twee medepassagiers overleefden de aanval niet. Andrei Viktorovitsj, die met een afgerukte arm een kamer verder ligt, vermoedt dat het leger wraak wil nemen. 'Als we Loehansk niet kunnen innemen, schieten we het kapot.' Een scenario dat ook Donetsk te wachten staat, vreest hij.

De beschietingen hebben de liefde voor Kiev er niet groter op gemaakt. Voor het ziekenhuis roepen watertankende verpleegsters verwensingen aan het adres van de Oekraïense regering. Met minder dan onafhankelijkheid zullen ze geen geneogen nemen.

kelder

Voorlopig hebben de inwoners van Loehansk andere problemen. Overleven is niet gemakkelijk in een spookstad. Na acht uur 's avonds is er niemand meer op straat. Nergens is licht, zelfs niet van een kaars of zaklantaarn.

Om een levend wezen te vinden, moet je tussen de woonblokken door afgaan of gefluister, of op brandende sigaretten. Vier vrouwen zitten voor hun flat nog wat te kletsen voor ze de mufte kelder in duiken. In hun woning durven ze niet te overnachten. Ze proberen er het beste van te maken, zeggen ze. Dat zijn ze gewoon. Makkelijk is het leven in Loehansk nooit geweest.

Eén ding willen we vragen, zegt Olga Anatolevna, een vrouw van een jaar of vijftig. Ze draagt een T-shirt waarop 'nieuwe levenskwaliteit' staat.

'Wat dan?'

'Dat je de waarheid opschrijft.'

'En wat is de waarheid?'

'Wat hier gebeurt.'

'En wat gebeurt hier?'

'Een genocide.' <

FEBC: OEKRAÏENSE CHRISTENEN GEDOOD

HERMAN VEENHOF

Volgens FEBC, dat wereldwijd evangeliserende radiozenders benut, zijn in Donetsk vier medewerkers gedood om hun christen-zijn. Een van de vier christelijke radiomedewerkers had een gezin met acht kinderen, deelde de FEBC mee. De vier waren al enkele dagen vermist en bleken gegijzeld door pro-Russische rebellen in Donetsk. Het bericht dateert van 30 juli. Drie weken ervoor werd de heuvel waarop een radiomast staat die zowel Slavjansk als Kramatorsk bedient, beschoten. Beide steden raakten in april in handen van de rebellen en werden in juli weer veroverd door het Oekraïense leger. De antenne werd zo beschadigd dat alle radiokanalen die de antenne gebruikten uit de lucht gingen. Eind 2012 was FEBC gestart met uitzendingen in het Oekraïens. 'Dat is erg hard nodig', zegt Viktor Acherov, directeur van FEBC Rusland. Ook andere Oekraïense christenen klagen over geweld door pro-Russische rebellen. Valeri Antonjoek, voorzitter van de Oekraïense baptistenbond, zei tijdens een gesprek met de missionaire Duitse organisatie Licht im Osten, dat er honderden christenen zijn gedood en duizenden gewond zijn geraakt. De afkeer van pro-Russische rebellen van alles dat niet orthodox is,

zou ook te maken hebben met de opvang die in Oekraïense kerken wordt geboden aan vluchtelingen. Antonjoek zei dat het ging om bijna vijftigduizend mensen, van wie iets meer dan de helft afkomstig uit de Krim, en de rest uit het oosten van Oekraïne. De baptisten in Oekraïne tellen 127.000 bondsleden in 2700 gemeenten. Van de 45 miljoen inwoners van het verscheurde land is driekwart orthodox (Oekraïens of Russisch), vier procent moslim, drie procent protestants en drie procent rooms-katholiek. FEBC heeft geen details over de gebeurtenissen. Er is geen bewijs voor de dood van de vier mannen en ook geen duidelijkheid over de aanleiding tot de moord. Ook een kerk en een gebedstent in Donetsk zouden door rebellen zijn verwoest. FEBC staat voor Far East Broadcasting Company, een christelijke organisatie die al vanaf 1945 evangelisatie per radio verzorgt, nu met 149 zenders in ruim honderd talen. De FEBC heeft het hoofdkwartier in La Mirada, in de Amerikaanse staat California. De oprichter Bob Bowman (1915-2014) overleed medio maart. Hij kwam op het idee voor de radio-evangelisatie toen hij als Amerikaans soldaat op de Filipijnen diende, tijdens de Tweede Wereldoorlog.

NL

Lid motorclub gepakt voor inbraak en diefstal

Een 21-jarig lid van een motorclub is dinsdag in zijn woning in Opmeer opgepakt op verdenking van het inbreken in bedrijfsbusjes en diefstal van professioneel gereedschap. Dat meldt de politie. De verdachte kon worden opgepakt kort na een inbraak in Nibbixwoud dankzij de melding van getuigen. Eerder werd al in omliggende plaatsen in vijf andere bestelbusjes ingebroken en gereedschap meegenomen. In de woning van de man trof de politie een grote hoeveelheid gereedschap aan, waaronder gestolen waar. <

Beheerder lost probleem website OV-chipkaart op

Het lek op de website van de OV-chipkaart is door een update verholpen. Dat meldde het bedrijf achter de chipkaart, Trans Link Systems (TLS), dinsdag. TLS houdt de website de komende tijd extra in de gaten. Door een technische fout konden gebruikers van de website gegevens van anderen zien. Enkele gegevens konden zelfs worden aangepast. Dat probleem is nu verholpen. Sinds januari meldden vijftien gebruikers van de website dat persoonlijke gegevens zichtbaar waren voor anderen. <

BEELD ND

Tijdelijk cellencomplex bolletjesslikkers Curaçao

Curaçao plaatst nog deze maand een tijdelijk cellencomplex voor de opvang van bolletjesslikkers. Daarmee moet worden voorkomen dat de politie op het eiland drugskoeriers moet laten lopen omdat er geen plek is om hen vast te houden. Nederland levert het eiland voor het nieuwe complex een zogenaamd slikkerstoilet, zo laat het ministerie van Veiligheid en Justitie weten. <

Vrouw vervolgd voor valse vermissing

Een vrouw die twee weken terug groot alarm sloeg omdat haar kind zou zijn verdwenen, wordt vervolgd voor het maken van een valse melding. De 33-jarige Rotterdamse wist waar haar dochter was en heeft bewust verkeerde informatie verstrekt, meldt de politie dinsdag. De moeder, die is gescheiden van haar man, deed op 30 juli melding van de vermissing van haar 9-jarige dochter in Rotterdam, waar ze sinds kort woonde. Kort nadat een Amber Alert was uitgezet, nam de vader contact op met de politie. Hij had zijn dochter 's middags meegenomen uit Rotterdam en zat nu in Utrecht. <

Handenweigerende in ongelijk gesteld

Montessorischolen mogen stagiairs afwijzen die vanwege hun geloof weigeren anderen een hand te geven. Dat heeft het College voor de Rechten van de Mens bepaald in een zaak die een moslima tegen het Cosmic Montessori Lyceum in Amsterdam-Oost had aangespannen. De vrouw was al aangenomen voor een stage bij de school toen duidelijk werd dat ze vanwege haar geloof mannen geen hand geeft. De school wees de moslima toen alsnog af omdat handen schudden met leerlingen binnen het montessorionderwijs een gewoonte is en 'deel uitmaakt van de onderwijsvisie'. <

Identificatieteam krijgt veel steunbetuigingen

Het internationale team van experts dat betrokken is bij de identificatie van de slachtoffers van vlucht MH17, krijgt veel steunbetuigingen toegezonden. 'Dat doet de specialisten goed', meldt het ministerie van Defensie. De experts werken in de Korporaal van Oudheusdenkazerne in Hilversum met man en macht aan het identificatieproces. Ze ontvangen kaarten, bloemen, knuffels, gedichten en brieven met persoonlijke woorden van onbekende mensen uit het hele land. De steunbetuigingen worden opgehangen op een speciaal scherm. <

BEELD NOVUM

OM: aanrijden kinderen was poging tot doodslag

De 57-jarige vrouw uit Sint Nicolaasga die zondagavond twee kinderen van 14 jaar aanreed, wordt verdacht van poging tot doodslag. Dat meldde het Openbaar Ministerie dinsdag. De politie zei eerder al opzet te vermoeden. Een conflict zou de vrouw tot de aanrijding hebben gedreven. De kinderen komen net als de verdachte uit het Friese dorp. Een van de twee raakte zwaargewond en is met een helikopter naar een ziekenhuis gebracht, de ander liep lichtere verwondingen op en mocht na behandeling weer naar huis. <

Meisje overleden door aanrijding bij dropping

Een 10-jarig meisje is overleden aan de verwondingen die ze maandagavond opliep bij een aanrijding in Beltrum. Ze deed mee aan een dropping. Dat meldde de politie dinsdag. Het meisje uit Warnsveld raakte zwaargewond bij de aanrijding op de Deventer Kunstweg. Ze liep daar rond 22.15 uur met drie andere kinderen en een begeleider. De groep liep aan de linkerkant van de weg toen vanuit Groenlo een auto kwam gereden. <

Politie pakt Nederlander met 4200 xtc-pillen

Een 30-jarige Nederlander is donderdagochtend opgepakt op het station van de Duitse plaats Gronau. Hij had een koffer bij zich met daarin 4200 xtc-pillen, zo meldt de Duitse politie. De drugs hadden een straatwaarde van zo'n 42.000 euro. De man zat in de stoptrein naar Hamburg. Hij moest de drugs daar afleveren voor een koeriersloon van vijftienduizend euro. De pillen zijn in beslag genomen. De Nederlander zit in Münster vast. <

EU

Listeriabacterie in Deense worst leidt tot doden

Een uitbarsting van listeriose door besmette worst heeft in Denemarken in de afgelopen maanden aan vermoedelijk tien mensen het leven gekost. Dat meldde de Deense gezondheidsdienst SSI dinsdag. De besmetting was terug te voeren op een vleeswarenfabriek in Kopenhagen, die inmiddels is gesloten. De slachtoffers zijn voornamelijk bejaarden en mensen wier gezondheid al door andere ziektes waren verzwakt. <

Spaanse missionaris overlijdt aan ebola

De Spaanse missionaris die ebola opliep in Liberia, is dinsdag overleden. Dat meldde het ziekenhuis in Madrid, waar hij werd verpleegd. Hij is de eerste Europeaan die bij de meest recente uitbraak aan de ziekte is bezweken. De 75-jarige Miguel Pajares werd uit Liberia naar Spanje gebracht voor behandeling. Omdat er geen goedgekeurd medicijn voor de ziekte bestaat, kreeg hij het experimentele middel ZMapp. <

Belangrijke graftombe ontdekt in Griekenland

Archeologen hebben in Griekenland een bijzondere graftombe ontdekt. Dat zei premier Antonis Samaras dinsdag. De tombe dateert uit het einde van de regeerperiode van koning Alexander de Grote (356 - 323 v.Chr.). De tombe wordt geflankeerd door twee sinxen. Ook is een weg die naar het graf loopt blootgelegd. Het is nog niet bekend wie er in de tombe, in de buurt van Amphipolis, zijn of haar laatste rustplaats heeft. <

Veel migranten trachten Spanje te bereiken

De Spaanse reddingsdiensten hebben in de afgelopen twee dagen bijna achthonderd migranten van zee gehaald die probeerden de Straat van Gibraltar over te steken. Dinsdag werden volgens een woordvoerder 470 migranten in 49 boten opgepikt, een dag eerder 299 migranten in 29 boten. De Spaanse exclave Melilla werd dinsdag door zo'n zeventienhonderd migranten bestormd. Zij probeerden vanuit Marokko Spaans grondgebied te bereiken. <

BEELD AP

Al-Maliki: leger moet buiten politiek blijven

De Iraakse premier Nouri al-Maliki heeft dinsdag leger, politie en andere veiligheidsdiensten opgedragen zich niet te mengen in de politieke crisis over wie de volgende premier wordt. Zij moeten volgens hem hun aandacht richten op de verdediging van het land. Maandag gaf president Fouad Massoum niet aan al-Maliki, maar aan viceparlementsvoorzitter Haider al-Abadi de opdracht een nieuwe regering te vormen. Al-Maliki was woedend en stuurde elite-eenheden van het leger in Bagdad de straat op. Hem wordt verweten dat hij de macht monopoliseerde en een sekte-agenda voerde, waardoor hij soennieten en Koerden van zich vreemde. <

Iran laat Iraakse premier al-Maliki vallen

De Iraakse sjiiitische premier Nouri al-Maliki hoeft in zijn strijd om de macht in Bagdad niet te rekenen op steun uit Iran. Een hoge Iraanse functionaris feliciteerde dinsdag het volk en de leiders van Irak met de voordracht van Haider al-Abadi voor het Iraakse premierschap. De felicitaties kwamen volgens het staatspersbureau IRNA van Ali Shamkhani, secretaris van de machtige Opperste Nationale Veiligheidsraad van Iran. Hij liet weten dat Iran 'achter de wetelijke procedure voor het kiezen van de nieuwe Iraakse premier staat'. <

Zeldzame pandadrieling geboren in China

Reuzenpanda Ju Xiao is in China bevalen van een drieling. Dat is bijzonder, omdat panda's zich nauwelijks voortplanten. De kunstmatig verwekte drieling werd al op 29 juli geboren in de zuidelijke stad Guangzhou en hebben de gevaarlijkste periode na de geboorte overleefd. Dat maakte het staatspersbureau China News Service dinsdag bekend. Het komt bijna nooit voor dat een panda bevalt van een drieling. De pasgeborene panda's zijn het resultaat van een speciaal fokprogramma met kunstmatige inseminatie. De baby panda's, met wie het net als met de moeder goed gaat, hebben nog geen naam. <

BEELD AP

Turkse mijnwerkers gered uit ingestorte mijn

Negen Turkse mijnwerkers zijn dinsdag gered nadat ze enkele uren hadden vastgezet in een ingestorte mijn. Ze zijn ter observatie opgenomen in een ziekenhuis, meldde het Turkse staatspersbureau Anadolu. Het ongeluk deed zich dinsdag rond 03.00 uur voor in een mijn bij Zonguldak aan de Zwarte Zee-kust. Volgens gouverneur Ali Kaban duurde het enkele uren voordat de autoriteiten werden gewaarschuwd, zodat het reddingswerk niet meteen op gang kwam. <

Avondklok Birma na geweld opgeheven

De avondklok in de Birmese stad Mandalay is opgeheven. Dat hebben de autoriteiten dinsdag bekendgemaakt in de staatskrant *New Light of Myanmar*. Aanleiding voor de avondklok was een reeks aanvallen op de islamitische minderheid in het land waarbij twee doden en veertien gewonden vielen. Volgens de regering kunnen de beperkingen worden opgeheven omdat de rust is wedergekeerd. Begin juli braken rellen uit nadat een moslim een boeddhistische vrouw zou hebben verkracht. Daarbij werden huizen en winkels in brand gestoken. <

Schepen met hulp naar de Gazastrook

Een groep mensenrechtenorganisaties is van plan een nieuw scheepskonvoi met hulpgoederen naar Gaza te sturen. Dat heeft The Freedom Flotilla Coalition dinsdag aangekondigd. De schepen zullen proberen de Israëlische grensblokkade te doorbreken. Hoeveel er zullen meevaren, is nog niet duidelijk. Wanneer de schepen vertrekken, wil de organisatie niet zeggen, maar het zal nog dit jaar zijn. <

Museveni heeft geen haast met antihomowet

President Yoweri Museveni van Uganda heeft geen haast met een nieuwe antihomowet nadat de vorige door de rechter ongeldig is verklaard. Volgens een lid van de regeringspartij heeft hij parlementsleden op het hart gedrukt 'geen chaos te veroorzaken' door overhaast een nieuwe wet op te stellen. Museveni heeft een commissie gevormd om de bezwaren van mensenrechtenactivisten te onderzoeken. De commissie moet over een maand verslag aan hem uitbrengen. <

NAVO-militair komt om in Afghanistan

Bij een aanval in het oosten van Afghanistan is dinsdag een NAVO-militair dood. De nationaliteit van het slachtoffer is niet bekendgemaakt. Bij een andere aanval in het zuiden van het land kwamen drie Afghaanse politiemensen om het leven toen hun patrouillevoertuig op een bermbom reed, meldt de politiechef van de provincie Gazni. De verantwoordelijkheid voor de aanval is nog niet opgeëist, maar de politie denkt dat de Taliban erachter zitten. <

€

Meer mensen vliegen voor minder geld

Luchtvaartmaatschappijen vervoerden vorig jaar ruim 3,1 miljard passagiers. Dat is 5,1 procent meer dan in 2012. Er vlogen weliswaar meer mensen, dat kostte hen in 2013 gemiddeld 7,4 procent minder dan een jaar eerder, meldde de IATA, de branchevereniging van luchtvaartmaatschappijen, dinsdag. Een derde van de passagiers werd vervoerd in Azië en Australië. Het aantal passagiers nam daar 9,3 procent toe ten opzichte van 2012 tot 1,01 miljard. <

Boycot Rusland treft slechts fractie van export

De Russische handelsboycot van agrarische producten raakt slechts 0,1 procent van de totale Nederlandse goederenexport. Wel treft de boycot vooral die producten die in Nederland zelf geproduceerd zijn. Dat meldde het Centraal Bureau voor de Statistiek dinsdag. De goederen die onder het importverbod vallen, waren vorig jaar goed voor 527 miljoen euro. Ongeveer de helft betrof zuivelproducten. Van de boycotete goederen wordt 91 procent in Nederland geproduceerd. Daaraan verdient het land relatief veel. <

BEELD NOVUM

Economen voorzien einde aan vrije val detailhandel

Na jaren van dalende inkomsten lijkt de Nederlandse detailhandel weer voorzichtiger de weg naar boven te bewandelen. De omzet van de totale sector groeit dit jaar met een procent, gevolgd door een toename van anderhalf procent in 2015. Die verwachting uitten althans de economen van ING dinsdag in een nieuw rapport over de detailhandel. Oorzaak voor het ingetogen herstel zijn onder meer het groeiende consumentenvertrouwen en de aantrekkende huizenmarkt. Consumenten zijn daardoor minder huiverig om hun portemonnee te trekken, aldus de bank. <

NL

CHARLOTTE HUISMAN / VK nd.nl/binnenland BEELD AN-SOFIE KESTELEYN

Ambitiestudent zit nu al voorraan

... Lanterfantent, dat is er niet meer bij aan de universiteit. Studeren is een serieuze aangelegenheid.

... Wie wil meedoen, moet goed beslagen ten ijs komen. Met een prestidie, bijvoorbeeld.

▶ ROTTERDAM

Aankomende studente rechten Kajang (17) heeft maandagochtend om 6 uur de trein vanuit Zutphen naar Rotterdam genomen. Pas over drie weken begint haar studie echt, maar ze zit klok-slag 9 uur al in de collegebanken van de Erasmus Universiteit. Met ongeveer tweehonderd aspirant-studenten rechten, criminologie en pedagogische wetenschappen volgt Kajang vier volle dagen vrijwillig het Pre Academic Programme. Door haar studievaardigheden op voorhand te ontwikkelen, heeft ze straks meer kans haar eerste studiejaar succesvol af te ronden, is haar verteld.

Het Rotterdamse programma past in een duidelijke trend dat studeren een steeds serieuze aangelegenheid wordt. 'De huidige generatie studenten kan minder lanterfantent', zegt Gerard Hogendoorn, coördinator overgang naar de Erasmus Universiteit. 'Ik wil jullie ambitie zien', zegt hij tegen de zaal. 'Wie van jullie zegt: ik haal het eerste jaar niet in één keer?' Niemand steekt zijn vinger op.

Ze maken een vliegende start met hun studie, is de bedoeling, door nu al dagen te besteden aan zelfonderzoek, motivatie en discipline. Daartoe formuleren de studenten in workshops groepsbewijs antwoorden op vragen als: wat zijn je ambities? Waarin wil jij excelleren? Wat zijn je sterke en zwakke punten? Wat ben jij voor een onderzoeker? Natuurlijk gaan deze studenten volgende week tijdens de introductiedagen ook feesten en het uitgaansleven van Rotterdam verkennen. Maar nu de studiefinanciering volgend jaar wordt af-

Aankomende studenten rechten, criminologie en pedagogiek bij het vierdaagse Pre Academic Programme van de Erasmus Universiteit.

geschapt en de arbeidsmarkt krappert wordt, voelen zij 'een beetje meer druk dat de studie goed verloopt', zoals Kajang het verwoordt. 'Als ik straks een master ga doen, krijg ik geen studiefinanciering meer. Ik hoop maar dat ik de goede richting heb gekozen en mijn ouders niet teleurstel.' Rachida (23), die al een hbo-studie rechten heeft afgerond: 'Er wordt nu meer van studenten verwacht dan voorheen. Niet iedereen krijgt meer automatisch een goede baan, je moet je onderscheiden.' Joas Smit (21) wil zo snel mogelijk klaar

zijn om zijn studieschuld te beperken. Hij wil mediator worden. 'Ik ga voor een sector in het recht waarin werk is. Maar wel een die ik leuk vind.' Niet alleen de titel van het voorbereidende programma, afgekort PAP, is in het Engels. De benadering doet Amerikaans aan en zet zich af tegen de spreekwoordelijke Nederlandse zesjes-cultuur. De studenten worden aangemoedigd zich te onderscheiden, ambitieus te zijn. 'Master your future', staat er op de gele en rode polsbandjes van de deelnemers. Ter inspiratie krijgen ze een deel van de toespraak van de Ame-

rikaanse president John F. Kennedy uit 1962 te horen, over zijn voornemen een man op de maan te zetten.

marathon

Hogendoorn vergelijkt studeren met het lopen van een marathon. 'Door deze voorbereiding zijn je spieren warmgedraaid voor je echt begint.' Veel lopers krijgen na dertig kilometer een inzinking, waarschuwt hij. 'Zo krijgt ook bijna iedereen in zijn studie een moment waarop hij denkt: ik vind het niet meer leuk, ik kan het niet.' Opgeven is geen optie in de slogans van

het Pre Academic Programme. 'Zorg dat je niet bij de uitvallers behoort.' En: 'Succes is een keuze.'

'Winnaars hebben een plan, verliezers hebben excuses.'

Het is de tweede keer dat de Erasmus Universiteit dit preacademische programma aanbiedt. Deelnemers van vorig jaar vertellen de nieuwkomers dat ze er 'zelfverzekerder' door aan hun studie zijn begonnen. En dat ze er veel vrienden hebben gemaakt.

'Ontwikkel je ook naast je studie', adviseert aankomende tweedejaarsstudent Bisar Cicek de nieuwkomers. Hij is sinds maart tevens PvdA-raadslid in Moerdijk. 'Ik ben een relatief luie student en het lukt me nog om die twee dingen te combineren.'

Na de praatjes worden de studenten in kleine groepjes verdeeld om elkaar te leren kennen. De meesten zijn enthousiast over de benadering, die ze als motiverend ervaren. 'Deze krachtige pep-talk is precies wat ik nu nodig heb', zegt een blonde studente met een roze jasje.

'Ze hameren hier enorm op kwaliteit, dat spreekt me aan', zegt Tycho Mol uit Amersfoort. 'Ik voel me hier geen nummer.' Sinan, die criminologie gaat studeren zegt: 'Ik word hier echt over de streep getrokken. Het is het waard om wat vakantiedagen voor op te offeren.' Hun groepsgeenoot Sjoerd vult aan: 'Door het vroeger opstaan wen je alvast aan het studieritme na de vakantie.'

Groot voordeel is bovendien dat ze al vrienden maken voordat ze werkelijk beginnen aan hun nieuwe leven. 'Dan kun je sneller van start gaan als je echt gaat studeren.'

De Erasmus Universiteit meent dat studenten die hebben meegedaan aan dit programma betere cijfers hebben gehaald, gemiddeld een halve punt hoger dan anderen. Veel studenten halen daarover lacherig hun schouders op. 'Hier zit het kwart van de studenten dat zeer gemotiveerd is. Uiteraard halen die betere cijfers.' <

IN MEMORIAM

MAURICE HOOGENDOORN • BEELD AP

ROBIN WILLIAMS (1951-2014)

MEER DAN EEN KOMISCH ACTEUR

De Amerikaanse acteur Robin Williams is maandag op 63-jarige leeftijd overleden.

Over de hele wereld is met verbijstering gereageerd op het overlijden van de bekende acteur. Dat heeft alles te maken met de omstandigheden - Williams was depressief en de politie vermoedt dat hij zelfmoord heeft gepleegd -, maar ook met het feit dat de acteur al zo lang meegaat. Bijna iedereen kent wel een film van hem. Sterker nog: hij zal veel mensen geregeld een glimlach op hun gezicht hebben bezorgd. Hij is voor mij verbonden aan de films uit mijn jeugd. Ik genoot van de mysterieuze avonturenfilm *Jumanji*, van Williams' ontzettend geestige rol als verstrooid genie in *Flubber*. En *Mrs. Doubtfire* was helemaal een van mijn favorieten als kind. De film begint droevig: Daniel (Williams) en Miranda zijn van plan te scheiden. Maar Daniel verkleedt zich als een

oud vrouwtje en beleeft als oppas hilarische avonturen met zijn gezin, dat daardoor weer nader tot elkaar komt. Williams - niet te verwarren met de veertigjarige Britse popzanger Robbie Williams, zoals veel mensen op sociale media overkwam - kon ook bezielen en tot tranen beroeren. In mijn eerste jaren als student zag ik hem als Mr. Keating, docent Engels op een strenge jongenskostschool, in de film *Dead Poets Society*. Hij leest gedichten voor ('O captain! My captain!') en moedigt zijn leerlingen (en de kijker!) aan de verbeelding te gebruiken. In een scène staat Mr. Keating ineens op zijn bureau, 'om de dingen voortdurend op een andere manier te kunnen zien'. Zijn levenswijsheid en -vreugde zijn aanstekelijk. Williams speelde serieuze rollen, zoals in de film *Good Will Hunting*, waarmee hij een Oscar won. Toch zal hij bij de meeste mensen als komiek bekendstaan. Zijn humor maakte hem lastig te plaatsen, want je wist

eigenlijk nooit goed of hij iets nou meende of niet. Ook als hij over zijn religieuze wortels sprak - Williams groeide op in de Episcopale Kerk - ging dat gepaard met grappen. Hij zei eens: 'Van fundamentalisme begriep ik niets, want weet je: ik ben episcopaal, en dat is "Catholic Lite". Dezelfde religie, maar de helft minder schuldgevoel.'

verslaafd

Vaak was het leven niet gemakkelijk voor Williams. Hij kende zware depressies en was lange tijd verslaafd aan drugs en alcohol. 'Daar is niets romantisch aan', zei hij daarover in 2009. 'Sommige mensen menen dat je als kunstenaar over grenzen moet gaan en de duistere kant van het leven moet onderzoeken. Ik ben daar geweest, en je kunt veel leukere dingen doen als je er geen zootje van hebt gemaakt.' Gezien de reacties op sociale media dinsdag, lijken veel mensen verbaasd dat juist een grappenmaker als Williams depressief was. Ik moest aan Godfried Bomans denken, de schrijver die ook zowel humor als depressie heeft gekend. Bomans moest zijn critici geregeld duidelijk maken dat humor en ernst, en humor en diepgang, elkaar niet uitsluiten, maar juist twee kanten van dezelfde medaille zijn. 'Humor is het vermogen de dingen betrekkelijk te zien', zei Bomans. 'Die relativering is echter niet mogelijk zonder een vaste maatstaf, waarmee de gebeurtenissen gemeten worden. Een geestig mens is daarom in wezen altijd ernstig.' Humor is het litteken van de wond, wist Bomans. En Robin Williams moet het ook geweten hebben.

PETER VAN AMMELROOY / VK nd.nl/sport

Voetbalclubs gebruiken spel om nieuw talent te scouten

▶ AMSTERDAM

HONDERDEN VOETBALCLUBS WERELDWIJD GAAN EEN COMPUTERSPEL GEBRUIKEN OM NIEUW TALENT TE ONTDEKKEN.

De makers van *Football Manager*, een realistische voetbalsimulator die al twintig jaar verschijnt, hebben de handen ineengeslagen met een bedrijf dat uitvoerige spelersprofielen levert aan profclubs. Daardoor kunnen de clubs de prestaties van 80.000 voetballers in de gaten houden, in plaats van 'maar' 27.000. *Football Manager* is een op de realiteit gebaseerde simulator waarin de speler in de huid kruipt van een manager van een bestaand team. Hij is verantwoordelijk voor het wel en wee van de spelers, maar moet ook de supporters, geldschieters en de pers tevreden houden en wekelijks de opstelling bepalen voor de wedstrijden. Die worden dan door de computer gespeeld. Net als in het echte leven moet de manager vanaf de zijlijn lijdzaam toezien hoe zijn keuzes uitvallen. Het bijna boekhoudkundige computerspel wordt jaarlijks door een miljoen gamers gekocht, vooral omdat elke nieuwe editie de jongste gegevens bevat over de prestaties van individuele spelers. *Football Manager* vertrouwt daarbij op informatie die is verzameld door 1300 scouts. Dat zijn voor een groot deel fans van de clubs, maar ook professionals leveren gegevens aan voor de database van *Football Manager*. Die wordt bestierd door Sports Interactive. Deze Londense ontwikkelstudio is

sinds 2006 in handen van Sega, een van de grootste Japanse gamesuitgevers. 'Jarenlang hebben we verhalen gehoord van echte managers en scouts die onze gegevens gebruikten voor de werving van spelers', zegt Miles Jacobson van Sports Interactive. 'Vanaf nu is dat officieel.'

Het is niet de eerste keer dat *Football Manager* wordt omarmd door het profvoetbal. In 2008 kocht FC Everton het recht om te grasduinen in de database. Zes jaar eerder maakte Wayne Rooney als 16-jarige daar zijn debuut en zijn opmars was door *Football Manager* voorspeld. Dat signaleerde in een vroeg stadium ook al dat Lionel Messi weleens groot zou kunnen worden.

Twee jaar geleden besloot FC Bakoe, de club van de hoofdstad van Azerbeidjan, Vugar Huseynzade in dienst te nemen als manager. De 21-jarige student dankte die benoeming aan zijn succes als virtueel manager in *Football Manager*. <

JAN WOLSHEIMER • voorganger van de CAMA Parousia-gemeente in Woerden nd.nl/opinie BEELD DICK VOS

DE OOGST IS GROOT, DE WERKERS VERTREKKEN

... Theologische opleidingen besteden nauwelijks aandacht aan het geestelijk leven van de pastor. Dat is een gemis en de belangrijkste reden waarom predikanten het bijltje erbij neergooien. Vooral evangelische kerken moeten hier iets aan doen.

De afgelopen jaren verliet een aantal van mijn collega's hun ambt. Sommigen jonger dan ik, anderen ouder – maar allen haalden hun pensioen niet. In de officiële afscheidswaarden werd er niet of nauwelijks gesproken over de aanleiding tot deze keuze. Het waren oppervlakkige, maar hoopvolle woorden van mooie mensen die de eindstreep niet haalden. Men keerde terug naar het bedrijfsleven of wist nog iets van de roeping te bewaren door aan de rand van de kerk een nieuwe groep mensen te dienen. In alle gevallen was het vertrek omgeven met mist en onduidelijkheid.

Het doet me veel verdriet om deze mensen te zien gaan. De oogst is groot, de werkers worden steeds minder. Het raakt me diep. De druk op predikanten is groot. Ik geloof dat dit een verschijnsel in de hele kerk is, maar met name de evangelische kerken zijn er niet op ingericht om hun werkers te beschermen en te ondersteunen. Het wordt hoog tijd dat evangelische kerkgenootschappen volwassen worden en hun werkers (maar ook de autonome gemeenten!) leren beschermen tegen overdruk, uitwassen en manipulatie.

mijn tiende jaar

Ik begon deze week aan mijn tiende jaar als voorganger in een mooie evangelische gemeente in Woerden. Een gemeente die me enorm genadig is geweest in al die jaren. Je zult immers

Het wordt hoog tijd dat evangelische kerkgenootschappen hun werkers leren beschermen tegen overdruk, uitwassen en manipulatie.

maar een pionier als voorganger hebben. In tegenstelling tot veel collega's ben ik rijk gezegend met positieve mensen die niet gericht zijn op conflicten of andere narigheid. Toch zijn er in de afgelopen jaren momenten geweest dat ik terugverlangde naar het bedrijfsleven waar ik jarenlang werkzaam was. Dat komt vooral omdat er in het bedrijfsleven een strikte scheiding gemaakt kan worden tussen het werk wat je doet en je persoonlijkheid. Dat gaat in de kerk niet. En soms is dat een uitputtingslag. Alles wat je doet in de kerk als werker, doe je vanuit je hele wezen. Je karakter kleurt je preken, je gebeden, je studies en de pastorale gesprekken. De mooie

kanten van je karakter, maar ook de minder mooie kanten. Het gaat om de naakte pastor. Alles of niets, een tussenweg is er niet. Van oudsher is de predikant de tegenover van de gemeente. Dat wil zeggen dat hij een bepaalde distantie bewaart om vrijelijk de woorden van God te kunnen spreken. Een profetische taak.

gemeente als jury

Tegenwoordig is er nog steeds een 'tegenover' maar dan precies omgekeerd: de gemeente als jury tegenover de predikant. Deze moet steeds meer kunnen (net als in de meeste beroepen trouwens): spreken als Barack Obama, pastoraat verlenen als Moeder Teresa en

visionair zijn als Steve Jobs. Een onmogelijke taak. Voldoe je niet, dan stemmen mensen met hun voeten.

onmenselijke druk

Het tegengif tegen deze onmenselijke druk is het geestelijk leven van de pastor zelf. Daar moet veel tijd in worden gestopt om niet ten onder te gaan in de poel van zelfmedelijden, de drang om zichzelf te handhaven en de neiging om hard terug te slaan bij kritiek. Predikanten dienen zichzelf te hebben verloren (of gevonden?) in Christus. Toch wordt hier op de theologische opleidingen nauwelijks aandacht aan besteed. Predikanten worden opgeleid als managers en preekijgers en niet als geestelijke mensen. Dat is een enorm gemis en mijns inziens de reden voor de grote uitval.

Als de druk te groot wordt, vallen goede mensen soms in kwade praktijken. Daar waar de ballon het zwakst is, zal deze barsten met veel persoonlijk leed tot gevolg. Ik ken inmiddels veel van dit soort verhalen.

Soms verlangde ik terug naar het bedrijfsleven.

Evangelische kerkgenootschappen zullen werk moeten maken van oude kerkelijke gewoonten als kerkvisitatie en persoonlijke begeleiding van de predikant. Dat voorkomt niet alles, maar geeft predikanten en kerkenraden wel fatsoenlijke tools om excessen en voortijdig afhaken te voorkomen. Geestelijk leven moet je leren. Het is als een tuin

die goed verzorgd dient te worden om de schoonheid die God in kerkelijk werkers heeft gelegd goed te laten uitkomen, maar óók om ongewenst onkruid tijdig te verwijderen.

eigen spiritualiteit

Predikanten die niet goed weten hoe ze vorm moeten geven aan de eigen spiritualiteit lopen uiteindelijk vast en zullen op een manipulatieve manier leiding gaan geven. Zoals een collega me ooit adviseerde: 'De gemeente is net een paard, je moet er bovenop zitten.' Zo klemmen veel predikanten hun benen hard om het in hun ogen onwillige paard van de gemeente om maar controle te blijven uitoefenen. Doen ze dat niet, dan zijn zij het die in het zand bijten. Een verkeerde instelling die niet past bij de (be)dienaar van het evangelie van Jezus Christus. Maar ja, wat moet je als je midden in je vijftig bent en onder grote druk staat in een kerkgenootschap waar de pastorale én de juridische zorg voor de predikant niet goed is geregeld? Op de arbeidsmarkt kun je als werker van het evangelie fijn achteraan sluiten. Niemand zit op je te wachten.

Dankzij het prachtige werk van Eugene Peterson kwam ik op het spoor van de voorganger als geestelijk mens en met vallen en opstaan leerde ik samen met geestverwanten binnen de evangelische wereld om een authentiek geestelijk leven te ontwikkelen. Geen makkelijke route, wel noodzakelijk. Als de evangelische kerkgenootschappen niet snel werk maken van hun werkers dan voorspel ik dat de uitstroom op korte termijn niet louter bestaat uit teleurgestelde gemeenteleden, maar dat de werkers eveneens de brede achterdeur nemen. <

WIM HOUTMAN • redacteur nd.nl/columns

SYNAGOGE

Twee weken geleden kwam ik langs de synagoge in Sliedrecht. Tot 1920 werden daar diensten gehouden. Toen werd de gemeente te klein, door de trek naar de grote stad. Het gebouwtje werd nog wel onderhouden. Na de oorlog ging ook dat niet meer. Alle Joden uit Sliedrecht en Hardinxveld waren weggevoerd.

Maar daar houdt het verhaal niet op. In 1995 moest de oude synagoge gesloopt worden, omdat hij op een plek stond waar de dijk verzaagd en verbreed werd. Alsof de nazi's alsnog hun zin kregen. Een Joodse stichting heeft het gebouw toen gekocht. De eigenaar, 'een koppige timmerman uit Bleskensgraaf', wilde eigenlijk niet verkopen aan Joden, want 'die willen altijd het onderste uit de kan hebben'. Via een deal met de gemeente lukte het toch. Toen is het gebouwtje, in 1998, ingepakt in een ijzeren corset, in elf stukken gezaagd en tijdelijk opgeslagen. Toen de dijk klaar was, is ze negentig meter van haar oorspronkelijke plek herbouwd en in 2003 opnieuw gewijd.

Dat zie ik met een van de vernielde kerken in Mosul nog niet zo gauw gebeuren.

PSST.

Prostituee

Bart Jan Spruijt heeft helemaal gelijk als hij opmerkt dat mannen die zich aan een, al dan niet illegale, prostituee verwanselen, ook vaak eenzaam, gefrustreerd, enzovoorts zijn, en hulp nodig hebben. Hetzelfde geldt voor pedofielen, daders van huiselijk geweld, daders van kindermishandeling enzovoort. Hulpverleners moeten dan ook oog hebben voor beide partijen. De wetgever heeft echter een andere taak: het beschermen van de zwakken tegen wie hun kwaad willen doen. <

Zondag

De mening van Bert Havinga uit Dalfsen over de openstelling van winkels op zondag kan ik echt niet delen (ND 12 augustus). God geeft ons Zijn wet. Deze wet zegt ons: geen handel op zondag. Havinga mag het dan voor iedereen wel makkelijk vinden als we daarover niet meer hoeven te discussiëren, maar voor christenen is er geen makkelijk leven. <

GABRIËLLE JURRIAANS • schrijfster en redacteur, gespecialiseerd in opvoeding en onderwijs (schreef voor Kiind Magazine, nu betrokken bij

PEDAGOGISCHE TIK KOMT

... Voorstanders van de tik menen dat ouders autoritair moeten optreden. Een achterhaalde misvatting. Kinderen die af en toe geslagen worden, zijn vaker agressief. Verder is de kans aanwezig dat slaande ouders naar hardere middelen grijpen.

In het artsenmagazine *Medisch Contact* wordt gediscussieerd over de pedagogische tik. Gepensioneerd kinderarts Rob Bakker betoogt dat die tik geen kwaad kan. Sterker nog, om grenzen te bewaken en ouders niet pedagogisch onmachtig te laten zou het een prima middel zijn. 'Een verbod verhoogt de kans op opvoedingsverlegenheid,' stelt de Bakker op 2 augustus in *de Volkskrant*. 'Dan kunnen ouders na een poosje ontploffen.' Een interessante stellingname. Het klinkt bijna logisch. Bijna. Want aan de reddenatie en argumentatie van Bakker schort het een en ander. Intussen hebben vier vertrouwensartsen daar terecht kritisch op gereageerd.

Rob Bakker en zijn collega Anneke Bult-Bunschoten halen in *Medisch Contact* onderzoek aan waar de schadelijkheid of de effectiviteit van de klap gemeten is. Met die schadelijkheid lijkt het soms mee te vallen: kinderen tussen de twee en zes jaar lijken iets minder agressief, gehoorzamer en minder schooluitval te hebben. Vóór de leeftijd van twee en na de leeftijd van zes jaar zijn er in dit onderzoek wél negatieve gevolgen gemeten. Dit onderzoek zegt dus niet zoveel. Daarnaast zijn onderzoeken altijd indicaties: je kunt hooguit zeggen dat er aanwijzingen zijn, maar niet dat er definitief bewezen is dat zo'n tik geen schade doet. En de aanwijzingen dat slaan wél schade doet, is een heel stuk overtuigender. Zoals de review van Elizabeth Gershoff, ontwikkelingspsycholoog

Kinderen die af en toe geslagen worden, zijn vaker agressief.

aan de Universiteit van Texas, die vorig jaar haar artikel publiceerde 'Spanking and Child Development: We Know Enough Now to Stop Hitting Our Children'. Haar conclusie is dat het slaan van kinderen niet alleen schadelijk is, maar ook ineffectief.

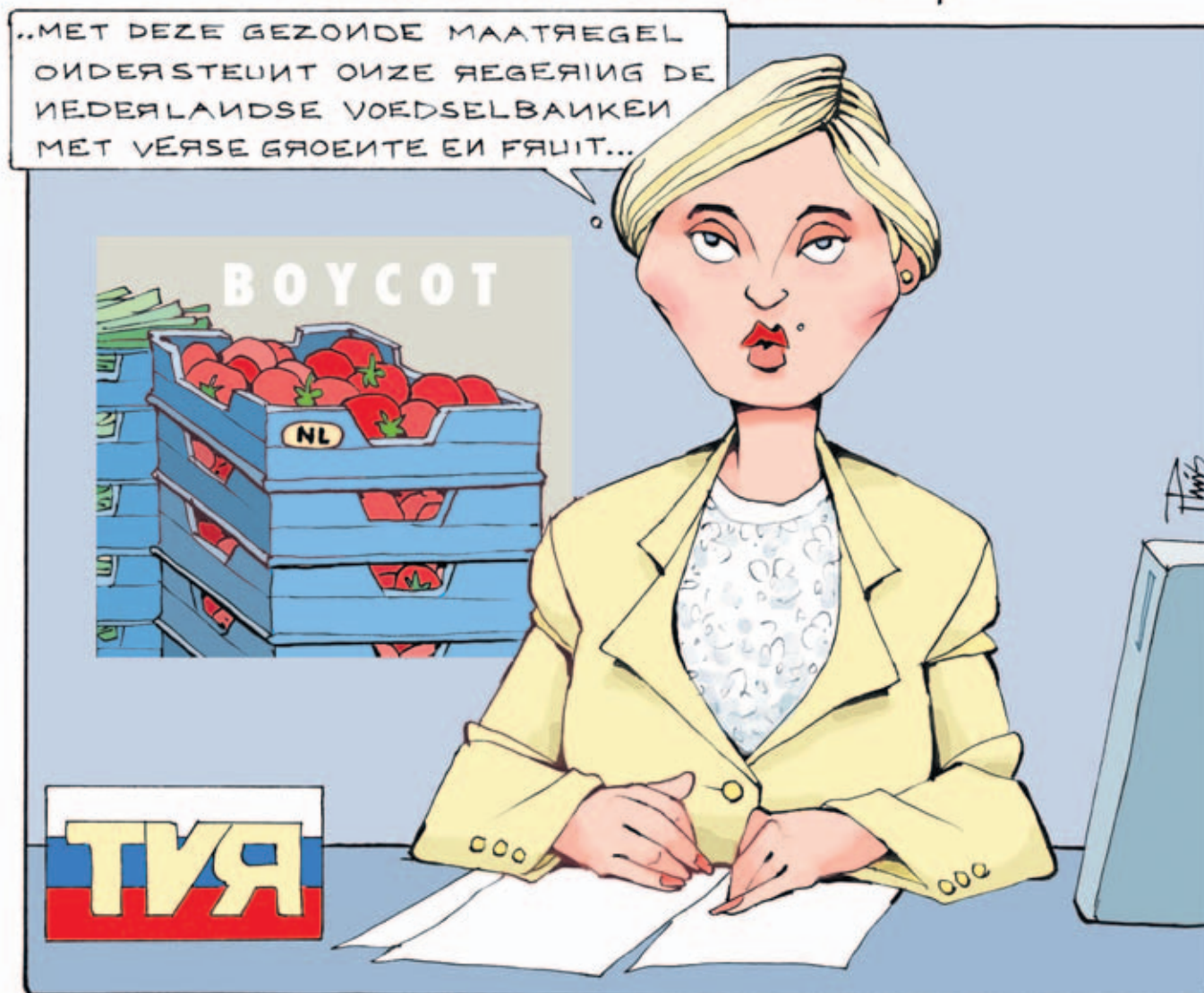
recht van sterkste

Maar laten we er neutraal naar kijken: stel dat heel af en toe een tik geen

kwaad kan, wat leert een kind er dan van? Wat is precies de pedagogische waarde van zo'n klap? Als we er van uitgaan dat kinderen vooral gedrag leren door het af te kijken van anderen in hun omgeving, dan kan je stellen dat een kind leert dat slaan soms geoorloofd is om een ander te laten doen wat je wilt. Macht dus. Waarbij het recht van de sterkste geldt. Het is dan ook niet verbazingwekkend

- Russische staatsomroep -

UIT DE KRANTEN

... Het Financieele Dagblad commentarieert over het veelkoppig monster van de Europese regels. De commentator van Trouw ziet in de loopbaan van de Turkse president Erdogan overeenkomsten met de Russische president Putin.

Trouw

Er komt geen einde aan de politieke zegotocht van Recep Tayyip Erdogan. Na drie termijnen te hebben gediend als premier van Turkije, heeft hij zich nu laten kiezen tot president. En hij heeft al aangekondigd het presidentschap zodanig te zullen veranderen dat hij nog meer in staat zal zijn het land naar zijn hand te zetten. Dat is een verontrustende ontwikkeling, treffend samengevat door de Turkse analiste die sprak over de creatie van een 'eenmansstaat'. De sprong van premier naar president hebben we eerder gezien: bij Vladimir Putin. Ook in zijn geval ging het om een leider die niet kon leven met de wettelijke, en in democratisch opzicht zeer gezonde, beperking van zijn regeerperiode. Nog ernstiger is dat daar de vergelijking niet ophoudt; in beide gevallen gaat het om leiders van het type 'sterke man' die hun land een exclusieve religieuze en nationalistische identiteit willen opleggen, waarin weinig tot geen ruimte is voor afwijkende minderheden. (...)

Het is treurig dat de man die bij zijn aantreden in 2003 zoveel leek te beloven voor Turkije – democratie, een gematigde islam, internationale samenwerking – bezwaken is voor de autocratische verleiding. Met Erdogan in zijn huidige gedaante kan de kloof tussen de Europese Unie en Turkije alleen maar groter worden.

fd.

De Europese Unie, het Rijk en de gemeenten bedenken voortdurend nieuwe regels, die dikwijls het bedrijfsleven financieel raken. (...) Dat regeldruk een veelkoppig en abstract monster is, mag geen excuus zijn om het hoofd in de schoot te leggen. Het is bijvoorbeeld niet meer dan logisch dat Nederland als eerste stap het voorbeeld van de EU volgt, en elke nieuwe regel door een onafhankelijke scheidsrechter laat doormeten op kosten voor burgers en bedrijven. De werkgevers stelden drie jaar geleden al voor om hier een groep van ondernemers, ambtenaren en de onafhankelijke regeldruktoezichtshouder Actal voor aan te stellen. De ministeries doen het echter nog altijd zelf. Met een onafhankelijke scheidsrechter is het lek nog niet meteen boven: er kunnen altijd politieke of maatschappelijke redenen blijven om een regel in te voeren, al kost hij veel geld. Maar het remt wel af. Bewindslieden en amenderende volksvertegenwoordigers zijn dan immers verplicht het besluit om de regel toch in te voeren publiekelijk te verantwoorden.

De pluszijde van regeldruk is dat het bedrijven dwingt te innoveren, bijvoorbeeld om aan milieueisen te voldoen. Zo wordt een kostenpost een kans, want met een beter of schoner product kan de wereld worden veroverd. Dit mag vanzelfsprekend geen excuus zijn om te verslappen bij het terugdringen van overbodige wetten en regels. Het terugbrengen van de kosten staat al tien jaar op de politieke agenda, maar zo komt er niet veel van terecht.<

Reageren?

Brieven: maximaal 200 woorden. Artikelen: maximaal 700 woorden.
Mail uw reactie met naam, adres en telefoonnummer naar opinie@nd.nl of Nederlands Dagblad, postbus 111, 3770 AC Barneveld.
Meer informatie: nd.nl/contact

www.kroost.org, een website over 'ouderschap zonder fratsen') nd.nl/opinie BEELD GPD / HARMEN DE JONG

HARD AAN

dat een grote meerderheid van studies een link leggen tussen het lichamelijk straffen door ouders en agressief gedrag van kinderen. Met andere woorden: kinderen die af en toe geslagen worden, zijn vaker agressief. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat het IQ van kinderen lager wordt van de pedagogische tik. De vraag is waarom twee artsen het dan nodig vonden het slaan van kinderen door ouders te verdedigen. Wan-

neer je het stuk goed leest, komt het woord 'discipline' vaak voor. De schrijvers van het stuk gaan ervan uit dat kinderen goed gedrag opgelegd en aangeleerd moet worden, dat grenzen gehandhaafd dienen te worden en zij gaan uit van het vertrekpunt dat ouders dat – eventueel met harde hand – disciplinair en top down aan hun kinderen moeten opleggen. De artsen menen kortom dat je als

ouder autoritair en disciplinair tegenover je kinderen dient op te stellen. En daar gaat het in het stuk eigenlijk mis. Pedagogisch inzicht van de laatste jaren toont juist iets anders aan.

autoritaire opvoeding
Recentelijk heeft onderzoeker Rianne Kok naar aanleiding van haar onderzoek, waaruit blijkt dat kinderen slechter luisteren naar een barse moeder, gezegd: 'Ieder kind is uniek, maar een autoritaire en afstraffende opvoedingsstijl raad ik niet snel aan op basis van mijn onderzoek.' Dat een zogenaamde

Stel dat heel af en toe een tik geen kwaad kan, wat leert een kind er dan van?

autoritaire opvoeding gelinkt is aan agressie op latere leeftijd bleek al eerder uit andere onderzoeken. Daarnaast kan een incidentele tik leiden tot vaker en minder gecontroleerd slaan. Uit onderzoek van bijvoorbeeld Adam J. Zolotor, assistent-professor aan de UNC School of Medicine, blijkt dat moeders die hun kind een pedagogische tik geven, drie keer vaker ook hardere maatregelen inzetten tegen hun kinderen dan ouders die helemaal niet slaan. Dat is ook vanuit de pedagogiek gezien logisch: als je als ouder ervan uit gaat dat je kind moet doen wat jij zegt, en een incidentele tik niet tot gewenst resultaat leidt, dan is de kans aanwezig dat je dan naar hardere middelen zult

grijpen en zelfs tot mishandeling overgaat. Als het doel is het kind te dwingen, dan zullen sommige ouders vinden dat het de middelen heiligt. Maar als je als ouder het doel hebt een gelijkwaardige, respectvolle relatie te hebben en te houden met je kind, dan laat je die tik natuurlijk gewoon achterwege. Die levert namelijk niets op, behalve misschien op korte termijn wat aangepast gedrag, maar de gevolgen op de langere termijn zijn groot. En dat maakt de uitspraak van Bakker over het verschil tussen de 'pedagogische' tik en kindermishandeling nogal potsierlijk.

doen wat ouder wil
Het lijkt erop dat Bakker en zijn collega vooral een eigen punt hebben willen maken. Hun focus op het gewenste effect van een tik (lees: een kind doet wat een ouder verlangt) is een verkeerd uitgangspunt. Het gaat voorbij aan de vraag of dat überhaupt bij goed ouderschap hoort. Het stuk gaat uit van het idee dat discipline en conditioneren bij het ouderschap horen en dat ouders zich onmachtig zouden kunnen voelen wanneer je hen de tik afneemt. Dat is een drogredentie: als ouders zich onmachtig voelen als ze hun kinderen niet mogen slaan, misschien zou dan wat vaker een liefdevolle omgang met kinderen moeten worden gepropageerd. Door artsen bijvoorbeeld. Stellen dat een incidentele tik af en toe geen kwaad kan, wil niet hetzelfde zeggen als 'het kan geen enkel kwaad'. Het bewijs daarvoor is te groot. En in een land waar 350.000 kinderen per jaar worden mishandeld, is elke klap er één te veel. Dan moeten we geen pleidooi houden vóór de pedagogische tik, dan is een zero-tolerancehouding ten aanzien van een ander fysiek pijn doen op zijn plaats. <

FAMILIEBERICHTEN tarief € 0,93 per mm, per kolom (incl. 21% btw); bij opgave via www.nd.nl/adverteren 10% korting; over telefonisch opgegeven advertenties kunt u niet reclameren

"Wij worden gedragen, wij kunnen onszelf dragen, wij kunnen anderen dragen."
(Aleid, april 2014)

Na een intens en bewogen leven is onverwacht op 65-jarige leeftijd overleden onze geliefde zus, schoonzus en vriendin

Aleid Schilder

We zullen haar missen.

Arnold Schilder en Eefke Schilder-Marseille
Guus Schilder
Bep Schilder
Lies Schilder en Leo Kaufman
Jim Schilder
Hans Schilder
Jon Schilder en Linda Reijkerker
Herman Schilder en Paulien Schutten
Anne Klaas Schilder en Anja Schilder-de Boer
Bert Meijberg en Hilka Bosch en kinderen

Eindhoven, 9 augustus 2014

Wij nodigen u uit samen met ons afscheid te nemen van Aleid op zaterdag 16 augustus om 12.30 uur in de Luxzaal van crematorium Rijtackers, Anthony Fokkerweg 150 te Eindhoven.

Vanaf 12.00 uur bent u welkom in de ontvangkamer van het crematorium, waar gelegenheid is tot schriftelijk condoleren. Na afloop kunt u de familie condoleren in de koffiekamer van het crematorium.

U kunt afscheid nemen van Aleid op donderdag en vrijdag van 14.00 tot 15.00 uur en van 19.00 tot 20.00 uur in de 24-uurs kamer van het uitvaartcentrum van coöperatie DELA bij bovengenoemd crematorium.

'In Sion leg ik een hoeksteen die ik heb uitgekozen om zijn kostbaarheid; wie daarop vertrouwt, komt niet bedrogen uit.'

1 Petrus 2 : 6b

Ingeslapen en ontwaakt in Heerlijkheid onze lieve moeder, schoonmoeder, oma en 'oude oma'

Maria Anna de Jong - de Rijk

Laatste van een generatie

Sinds 19 augustus 1982 weduwe van Jan de Jong

* Leiden, 6 juli 1914
† Bilthoven, 2 augustus 2014

Wij zijn dankbaar dat wij haar zo lang bij ons mochten hebben en dat ze nog zo mocht genieten van de viering van haar 100ste verjaardag met kinderen, klein- en achterkleinkinderen.

Biddinghuizen: Cock en Jan Tijssen

Veenendaal: *Jonne en Caroline Tijssen*
Menno
Linda

Apeldoorn: *Edo en Tirsja Tijssen*
Thomas
Nathan
Micha

Zwolle: *Reinier en Veerle Tijssen*
Fleur

Zwolle: *Jorinde en Harold Meerveld*

Amersfoort: *Kees en Anke de Jong*
John Roos
Danny Roos

De begrafenis heeft in besloten kring plaats gevonden.

Correspondentieadres:
Havenkant 28,
8256 CV Biddinghuizen.
e-mail: hctijssen@hotmail.com

Wij zijn dankbaar voor de zeer liefdevolle en betrokken verzorging in d'Amandelboom.
Het heeft ons werkelijk ontroerd.

De Here heeft uit het midden van onze vereniging tot zich geroepen broeder

G.J. Roebers

Wij gedenken hem dankbaar. Uit liefde voor de Here, nam hij als lid -en voorzitter- actief deel aan onze vergaderingen.
Wij wensen zijn vrouw en kinderen de nabijheid van de Here toe.

Geref. Mannenvereniging
"GIDEON-C" te Dalfsen

*Want door genade zijt gij behouden,
door het geloof, en dat niet uit uzelf:
het is een gave van God;
niet uit werken, opdat niemand roeme.
Efeziërs 2: 8-9*

Na een moeilijke periode van afnemende gezondheid en in de volle zekerheid van het eeuwige leven, heeft de HEERE thuis gehaald mijn lieve zorgzame zus, schoonzus en onze tante

Wilhelmina de Bruin - Kennedy

~ Willy ~

weduwe van Johannes de Bruin

Nieuwer-Amstel, Bilthoven,
18 augustus 1927 9 augustus 2014

Jaap Kennedy
en Magda Kennedy - van Elswijk
Henk en Chantal
Linda en Arie-Maarten
Martine en Patrick

Correspondentieadres:
Jaap Kennedy
Willem Alexanderstraat 45
1432 HK Aalsmeer

Wij verzorgen zelf de bloemen.

Er is gelegenheid tot afscheid nemen en condoleren op vrijdag 15 augustus om 10.15 uur in zorgcentrum d'Amandelboom, Noord Houderingelaan 82 te Bilthoven.

Aansluitend zal er om 11.00 uur een afscheidsdienst gehouden worden in de aula van bovengenoemd zorgcentrum.

Omstreeks 12.30 uur volgt de begrafenis op de gemeentelijke begraafplaats Brandenburg, 1e Brandenburgerweg te Bilthoven.

Na afloop van de begrafenis is er wederom gelegenheid tot condoleren in de aula op de begraafplaats.

H.C. Zondag 1

Met droefheid delen wij u mede dat de Heere tot zich heeft genomen onze lieve schoonzus en tante

Wilhelmina de Bruin-Kennedy

Wil

Weduwe van Johan de Bruin

Wij wensen haar familie Gods troost toe.

Utrecht: J. de Bruin †
J.M. de Bruin-Attema

Neede: G. Winter
J. Winter-de Bruin †
R. Winter-Bruintjes

Bergschenhoek: J. van Dijk
M. van Dijk-de Bruin †

Culemborg: G. de Bruin †
A.A. Langenberg †
E.E. Langenberg-de Bruin

Amersfoort: D.E. de Bruin
Neven en nichten

9 augustus 2014

*Steeds houd ik de HEER voor ogen,
met hem aan mijn zijde wankel ik niet.*
Psalm 16:8

Sonja van Mansom-Kortes

Sara Eleonora

* Amersfoort, 7 februari 1951
† Amersfoort, 10 augustus 2014

Intens verdrietig, maar dankbaar voor wat zij voor ons en vele anderen heeft betekend, moeten wij afscheid nemen van mijn lieve vrouw, onze lieve mama en oma.

Zij geloofde in het paradijs bij Onze Vader, maar hield nog zoveel van het leven en de mensen om haar heen.

Ton van Mansom
Jara en Martijn Verhoeven-van Mansom
Ton
Tessa van Mansom
Joaz, Jadé
Roy van Mansom

Zwarteweg 22, 3822 AL Leusden

Op vrijdag 15 augustus zal om 13.15 uur de begrafenis plaatsvinden op begraafplaats 'Rusthof', Dodeweg 31 te Leusden.

Hieraan voorafgaande is om 11.45 uur de samenkomst in de kerk 'De Koningshof', de Blekerij 33 te Leusden.

In genoemde kerk kunt u, na de begrafenis, de familie ontmoeten.

*Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God; niet uit werken opdat niemand roeme.
(Efeziërs 2:8,9)*

De Here heeft tot zich genomen onze lieve dochter en onze markante (schoon)zus

Sara Eleonora Kortés
echtgenote van Ton van Mansom

Sonja streed lang en intens tegen haar ziekte. Nu mag zij voor altijd rusten bij onze Heer. Wij bidden Ton en de kinderen de troost en bemoediging toe van onze Heer Jezus Christus.

W. J. Kortés en A. Kortés-Hansman

Ria en Ronald Polak-Kortés
Marianne en Wolter Kok-Kortés
Fred en Evelien Kortés-van de Kraats
Ellen Kortés
neven en nichten

10 augustus 2014, Molenhoekje 6,
3832 GG Leusden-Zuid

Hartelijk dank voor de vele blijken van meeleven die wij mochten ontvangen, in welke vorm ook, in verband met het overlijden van onze stief-, schoon-, groot-, overgroot- en betovergrootvader

Leen Bergwerff

Wij zijn met u dankbaar voor het vele wat de hemelse Vader in hem gegeven heeft.

Familie Lameris

Overlijdensberichten uit andere bladen:

Reformatisch Dagblad:
8 aug: Maria Beukhof – Druif te Lunteren (97).

Trouw:
7 aug: Frits Haselhoff te Leusden (84);
8 aug: Willemina Bertha de Vries – Schenkeveld te Amsterdam (77);
9 aug: Cornelia Petronella Hillegonda Wanink – Dekker te Hardenberg (85);
Wouter Havelaar te Schagen (82);
Henricus Petrus Maria Post te Aalsmeer (68).

Fries Dagblad:
8 aug: Ytje Femmigje WEmpe – Cnossen te Goutum (79);
9 aug: Tjerkje van der Laan – Leijenaar te Scharnegoutum (82);
Marten Kalsbeek te Drachten (84);
10 aug: Douwe Mient Venema te Leeuwarden (93);
11 aug: Jan Haarsma te Minnertsga (73).

MAAK

nd.nl/familieberichten

uw eigen familiebericht via www.nd.nl

Als u uw familiebericht opgeeft, houdt u rekening met het volgende:

- ▶ vermeld of u standaard- of eigen opmaak wenst.
- ▶ Geef nadrukkelijk uw voorkeuren aan voor lay-out en opmaak.

AANLEVERTIJDEN:

- ▶ geboorte- en overlijdensberichten: één dag voor plaatsing tot 16.00 uur
- ▶ overige familieberichten: één dag voor plaatsing tot 13.00 uur

▶ familiebericht@nd.nl

- ▶ tel 0342 - 411711
- ▶ fax 0342 - 411612
- ▶ postbus 111
- ▶ 3770 AC Barneveld

EDUARD SLOOT nd.nl/economie BEELD NOVUM / MICHEL UTRECHT

Schenkingsregeling groot succes, maar niet gratis

...De extra mogelijkheden om geld te schenken voor de aankoop van een huis zijn een groot succes.

...Maar het prijskaartje voor de overheid is inmiddels opgelopen tot 250 miljoen euro.

► TILBURG – ROTTERDAM

'De maatregel is zo'n succes, het zou dom zijn er al dit jaar mee te stoppen', aldus Roeland Kimman van makelaarsvereniging NVM. Hij doelt op de mogelijkheid dat ouders kinderen of anderen tot 100.000 euro belastingvrij kunnen schenken voor de aankoop van een huis of voor de verlaging van hun hypotheek. Deze tijdelijke maatregel, die vorig najaar inging, loopt aan het eind van het jaar af.

De animo ervoor is groot. Het kabinet rekende erop dat 20.000 Nederlanders gebruik zouden maken van de regeling, maar eind juni stond de teller al op 50.000. Volgens de NVM is het een impuls voor de getroffen huizenmarkt. En dus moet het tijdelijke fiscale voordeel verlengd worden, vindt de makelaarsvereniging.

Maar dat is natuurlijk niet gratis. Het kabinet loopt hierdoor schenk- en erfbelasting mis, en belasting op vermogen. Daartegenover staat dat huizenbezitters een lagere hypotheek hebben, en dus minder hypotheekrente kunnen aftrekken.

Per saldo loopt de overheid over dertig jaar circa honderd miljoen euro mis, verwachtte het kabinet vorig jaar. Die berekening ging echter uit van 20.000 gebruikers. Nu de animo ervoor een stuk groter is, pakt de rekening hoger uit.

250 miljoen euro

De Tilburgse econoom Lans Bovenberg schat dat de overheid hierdoor de komende dertig jaar 250 miljoen euro aan belastingen misloopt. Maar dat vindt hij niet erg. De overheidsfinanciën

Makelaars willen dat schenkingsregeling bij aankoop van een huis verlengd wordt.

staan er op lange termijn goed voor, zegt hij, en de Nederlandse economie kan een impuls via de woningmarkt op dit moment goed gebruiken. 'Als je het per jaar bekijkt, gaat het om een beperkt bedrag.'

Zowel Bovenberg als zijn Rotterdamse collega Bas Jacobs wijzen op de positieve effecten voor de woningmarkt. Eén op de drie huizen staat immers 'onder water': de waarde van de woning is lager dan de hypotheekschuld. Als door een lagere hypotheek of een opleving van de woningmarkt een deel van de huizenbezitters weer 'boven water' komt, is dat grote winst, zegt Jacobs. 'De slechte huizenmarkt is één van de belangrijkste redenen waarom we nu in een recessie zitten.'

nadelen

Jacobs wijst echter ook op de nadelen. De maatregel is vooral gunstig voor vermogende Nederlanders die veel geld vrij te besteden hebben. Zij hoeven geen erfbelasting te betalen. Verder

vraagt de Rotterdamse econoom zich af of er geen alternatieven zijn die het kabinet helemaal geen geld kosten. 'Bijvoorbeeld door te zorgen dat mensen pensioengeld kunnen inzetten voor een lagere hypotheek.'

De regeling levert de overheid op korte termijn geld op, zegt Bovenberg. Een beter draaiende huizenmarkt zorgt dat consumenten hun geld weer laten rollen en ook de werkloosheid weer daalt. Dat levert de schatkist btw en andere belastinginkomsten op. 'In de eerste jaren levert het per saldo geld op.'

Toch steunt Bovenberg de makelaars niet in hun oproep om de regeling te verlengen. 'Ik denk dat er weinig extra mensen bijkomen die zo'n grote gift kunnen doen. Juist door de beperkte looptijd stimuleer je dat zij er gebruik van maken. Wanneer je de maatregel verlengt, stellen mensen hun gift uit en komt de woningmarkt niet op gang. Het kabinet moet benadrukken dat de regeling nog dit jaar geldt en dat daarna de kans verkeken is.' <

NL

NOVUM nd.nl/binnenland

Schade wrak Baltic Ace blijkt groter

► AMSTERDAM

DE SCHADE AAN HET GEZONKEN VRACHTSCHIP BALTIC ACE IS VEEL GROTER DAN VERWACHT. DAT IS EEN TEGENSLAG VOOR RIJKSWATERSTAAT EN BERGER BOSKALIS, DIE NU EEN ALTERNATIEVE METHODE MOETEN VINDEN OM HET WRAK VAN DE NOORDZEEBODEM TE KRIJGEN.

Dat meldde Rijkswaterstaat dinsdag. Uit duikinspecties in het wrak blijkt dat de bovenkant meer beschadigd is dan van tevoren kon worden afgeleid aan de buitenkant. In het wrak zijn scheuren ontstaan door de landing op de zeebodem. Door stroming en golven zijn die groter geworden.

De Baltic Ace moet uiterlijk 31 december 2015 van de zeebodem zijn verwijderd. Het schip verging op 5 december 2012 op 65 kilometer voor de kust van Zuid-Holland na een aanvaring met een containerschip. Elf mensen overleefden de scheepsramp niet.

Oorspronkelijk wilden Rijkswaterstaat en Boskalis het schip in stukken zagen en die een voor een omhoog hijsen, maar dat kan nu niet meer. De onderkant van het schip is nog wel grotendeels heel en kan eventueel wel in delen op het droge worden gehaald. Rijkswaterstaat en Boskalis bekijken nu of er maatregelen moeten worden genomen om het wrak verder intact te houden in de komende stormmaanden. <

LINDA STELMA nd.nl/geloof BEELD FOREVER PUBLISHING

'ONVERWOESTBARE' BIJBEL

Deze bijbel is bestand tegen roomijs, chocola, koffie, aarde en zand.

► NEW YORK

Tomatenketchup, koffie, hagel, vieze kinderhanden. Een Amerikaanse uitgever komt met een bijbel die daar geen last meer van heeft. De Forever Bible kan tegen vuil en viezigheid, is scheurvast en blijft drijven in water. Uitgever Forever Publishing: 'Er zijn zes miljard papieren bijbels op aarde, maar uiteindelijk vallen ze allemaal uit elkaar. De Forever Bible is vrijwel onoverwoestbaar.' De nieuwe bijbel is gemaakt met behulp van nanotechnologie. De fijne, synthetische vezels zijn 24 keer sterker dan papieren vezels. In een promotiefilmje laat de uitgever zien dat de bijbel inderdaad tegen een stootje kan. Een opengeslagen bijbel wordt bestookt met jam, roomijs, chocola, koffie, milkshake, suiker, aarde en zand. En of dat nog niet genoeg is, wordt daarna de tuinslang met water erop gezet. Maar na enkele seconden is het boek weer helemaal schoon én te gebruiken. Zelfs de markeringen en de bijgeschreven teksten zijn nog in dezelfde staat als voor de 'test'. Volgens de makers is een bijbel niet bedoeld om binnen op de plank te blijven liggen maar moet hij 'met je leven', ook buiten. En op z'n Amerikaans gebruikt de uitgever ook de inhoud van de Bijbel om zijn product aan te prijzen: 'Want levend en krachtig is het woord van God' (Hebreeën 4:12).

RENÉ FRANSEN nd.nl/wetenschap

KNUT OVERLEEFT ZUIDPOOL ZONDER 'ROMMEL-DNA'

► COLUMBUS

Een knut (een soort mug) die voorkomt op Antarctica heeft het kleinste genoom dat ooit bij een insect is gevonden. De ontdekking wakkert de discussie over het nut van 'rommel-DNA' opnieuw aan.

De vleugellose knut leeft twee jaar als larve, en brengt een groot deel van die tijd bevroren in het ijs door. Wanneer de omstandigheden gunstig zijn verpopt de larve zich, waarna het insect een dag of tien leeft. In die tijd zorgen de insecten voor de volgende generatie.

Het complete DNA van de knut is nu in kaart gebracht. Het telt slechts 89 miljoen baseparen, minder dan dat van enig ander insect. In vergelijking: de mens heeft drie miljard baseparen, de luis 105 miljoen. Het DNA van de knut bevat vooral zeer weinig zogeheten 'rommel-DNA', dat geen codes bevat om eiwitten te maken.

Om die reden werd lang aangenomen dat dit deel van het DNA (bij de mens meer dan 95 procent van het totaal) geen functie heeft. Maar de laatste jaren zijn er steeds meer functies in deze genetische 'rommelzolder' ontdekt, zoals het regelen van de activiteit van genen. Sommige onderzoeken suggereren dat bijna al het rommel-DNA wel degelijk een functie heeft.

Maar, zo schrijven de onderzoekers in het tijdschrift *Nature Communications* dat dinsdag verscheen, de zuidpoolknut kan blijkbaar toch zonder dit rommel-DNA. Het lijkt erop dat de aanwezigheid van dit rommel-DNA juist ongunstig is voor het overleven op de zuidpool. Om dat te bevestigen willen de onderzoekers het DNA van andere insecten op de zuidpool in kaart gaan brengen.

In het DNA van de knut vonden de onderzoekers twee belangrijke aanpassingen aan het leven in een droge, bevroren wereld. Eiwitten die bij andere insecten en dieren alleen bij grote stress actief zijn, staan bij de knut altijd aan. Daarnaast bezitten ze zeer veel kanaaltjes voor watertransport in hun cellen. Dat draagt er aan bij dat de larven tot wel 70 procent van hun lichaamsvocht kunnen kwijt raken zonder dat er schade optreedt. Andere insecten gaan al dood wanneer ze 20 procent vocht kwijt raken.

advertentie

DE KRANT IN UW VAKANTIE

nd.nl/vakantieservice

Vakantie? Wat doen we met de krant?

► Bezorgen op een ander (vakantie)adres
In Nederland geen portokosten, binnen Europa € 3,30 per dag, buiten Europa € 3,50 per dag.
Verzending naar buitenland is geheel voor eigen risico.

► Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant
Op te halen bij elk verkooppunt in Nederland waar nd^o verkrijgbaar is.
Kijk voor verkoopadressen op nd.nl/losseverkoop.

► Bezorging stoppen, wel toegang tot de digitale krant

► Bezorging stoppen

Deze mogelijkheden gelden alleen voor een periode van minimaal 1 week.

Uw gegevens:

naam:

straat: huisnr.:

postcode: plaats:

telefoon (vast): telefoon (mobiel):

e-mail:

Ik/wij gaan op vakantie van t/m:

Uw keuze:

Bezorgen op een ander (vakantie) adres

naam:

Evt. nummer/kamer/plaats:

straat: huisnr.:

postcode: plaats:

land:

Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant

Bezorging stoppen, wel toegang tot de digitale krant

Bezorging stoppen

► Deze bonn minstens twee weken voor uw vakantie opsturen naar: Nederlands Dagblad Vakantieservice, Postbus 111, 3770 AC Barneveld

MARK VAN DRIEL / VK nd.nl/sport BEELD NOVUM / ANDRE DE HEUS

Expeditie snelste vrouw van Europa

...Atlete Dafne Schippers mikt bij de EK atletiek in Zürich met drie gouden medailles op de eretitel snelste vrouw van Europa.

...Hoe bereidt ze zich voor op dat waagstuk?

► ZÜRICH

Dafne Schippers is bezig met een gewaagde expeditie. Bij de EK atletiek, deze week in Zürich, hoopt ze via acht sprintwedstrijden in zes dagen drie gouden medailles te bemachtigen, op de 100, 200 en 4x100 meter. Dat levert als vanzelf een eretitel op: snelste vrouw van Europa. Die titel is eerder in handen van een Nederlandse geweest. Fanny Blankers-Koen gold zelfs even als de snelste vrouw ter wereld, dankzij de vier gouden medailles die ze won bij de Zomerspelen van Londen, in 1948. Bij de EK atletiek, twee jaar later, veroverde ze drie titels: op de 100 en 200 meter, en de 80 meter horden.

Sinds de hoogtijdagen van 'de vliegende huisvrouw' is er veel veranderd op de sprint. De banen zijn harder, het schoeisel is stijver, de atleten zijn beter getraind, de snelheden liggen hoger, handgeklokte tijden zijn vervangen door digitale metingen, en de fotofinish registreert duizendsten van seconden, in plaats van tienden.

Winnen draait om de sprint meer dan ooit om de fitnesses. Daar is de 22-jarige Schippers als geen ander van doordrongen. Ze heeft nooit eerder acht wedstrijdstrijden in zes dagen afgewerkt en is vastbesloten geen detail onbenut te laten om haar waagstuk tot een onvergetelijk einde te brengen. 'Ik wil de voorbereiding in alle opzichten perfect hebben, zodat ik steeds zo goed mogelijk kan herstellen. Want ik weet niet hoe mijn lichaam reageert op al die wedstrijden.'

hamer en beitel

Schippers leerde het belang van details al kennen voordat ze als supertalent op de sprint en de zevenkamp werd ontdekt. Als vijftienjarige scholier viel ze in handen van een onervaren clubfysio-

Dafne Schippers koerst deze week in Zürich op drie keer goud.

therapeut, die haar te stijf vond. Nog steeds kan ze haar handen nauwelijks voorbij haar knieën brengen als ze met gestrekte benen vooroverbuigt. In zijn hardhandige pogingen haar leniger te maken, ging de fysiotherapeut in de fout. Haar snelheid was weg, ze had geen gevoel meer in haar linkerbeen. 'Mijn been deed gewoon niks. Ik liep mank. Ik kon niet eens mijn knie heffen. Ik had geen controle over dat been.'

Na een wanhopige zoektocht langs fysiotherapeuten en medici kwam ze terecht bij Aart van der Bunt, een orthomaneel arts die met hamer en beitel verschoven rugwervels bewerkt. Na enkele sessies was de pijn weg, en haar snelheid terug. Sindsdien controleert Van der Bunt voor elk toernooi de stand van haar wervelkolom. 'In het begin dacht ik: waar kom ik terecht? Maar ik was wanhopig. Niemand

die het wist. Kijk maar of het werkt, dacht ik. De behandeling voelde zeker niet fijn, maar ik voelde wel meteen verschil. Dat gaf veel vertrouwen en daarom kom ik er nog steeds.' Over haar gebrek aan lenigheid maakt niemand zich meer zorgen. De fysiotherapeut die haar in Zürich soms wel driemaal per dag onder handen neemt, laat het zo. Sterker nog, haar aangeboren stijfheid verklaart vermoedelijk een deel van haar ongewone snelheid. Ze stuitert over de baan. Er gaat weinig energie verloren. 'Ze zeggen nu vaak: je moet niet leniger worden, want door je stijve rug loop je zo hard.'

trainen als zevenkampster

Haar zeldzame aanleg voor de sprint laat onverlet dat Schippers zichzelf in de eerste plaats als zevenkampster ziet. Vorig jaar veroverde ze brons bij de WK atletiek en volgend jaar keert ze terug op die discipline, ongeacht het resultaat in Zürich.

Snelheid is voor de zevenkamp van belang, met name op de 100 meter horden, het verspringen en de 200 meter. Toch doet Schippers veel minder specifieke sprinttrainingen dan een sprint-specialist: één à twee per week versus zes tot negen. In de aanloop naar Zürich is haar trainingsschema slechts op details aangepast. Schippers en haar coach Bart Bennema zijn ervan overtuigd dat ze van vaker sprinten niet automatisch sneller wordt, hoe logisch dat ook mag klinken. 'Je kan natuurlijk zeggen: ik ben nu sprinter, dus we gaan negen keer per week sprinten. Zo werkt het natuurlijk niet. Mijn lichaam moet ook wennen aan die belasting. Dus we passen de training een beetje aan, maar ik blijf trainen als meerkampster.'

spinazie en bieten

Schippers krijgt tijdens titeltoernooien vaak geen hap door haar keel. In Zürich is dat geen optie, weet ze. Ze heeft een strak voedingsregime opgesteld met haar fysiotherapeut en trainer. 'Het is belangrijk dat ik nu wel goed eet, anders herstel ik niet.'

Om haar eetlust op te wekken, heeft ze 'een koffer' voeding meegenomen naar

Zürich. Havermout, noten, eiwitshakes en een blender vindt ze onmisbaar. Ze stelt eigen dranken samen uit groente en fruit. Ze wil niet afhankelijk zijn van een hotel, waar het eten is 'voorgekookt en voor gegaard'. 'Veel spinazie, bieten en wortels. Het ziet er niet altijd lekker uit, maar omdat het een beetje zoet is, is het toch goed te doen.'

Schippers volgt een opleiding tot sportvoedingsdeskundige. Ze is haar eigen proefkonijn. Sinds ze minder koolhydraten en meer eiwitten eet, is ze een paar kilo afgevallen. Ze is 1.79 meter lang en weegt 67,5 kilo. Vorig jaar was ze net zo zwaar, maar minder gespierd. 'Nu heb ik minder vet en meer spieren. De verhouding is nu beter, denk ik.'

ontspannen onder hoogspanning

De fitnesses van de 100 en 200 meter begint Schippers pas net te ontdekken. Het luistert nauw. Haar aandachtspunten? De start, de bocht, en ontspanning op het laatste stuk.

De start gaat dit seizoen beter dan in voorgaande jaren. Haar reactietijd is goed, maar de crux zit in de eerste twee passen. Ze heeft de neiging haar benen te hoog op te tillen en de stappen te groot te maken. Dat kost tijd. 'Het is te traag. Ik moet mijn benen laag houden, zodat ze sneller bij de grond zijn en ik verder kan.'

Het moeilijkste onderdeel van de sprint krijgt ze ook steeds beter onder de knie: ontspannen onder hoogspanning. Schippers moet tegen haar intuïtie ingaan om op topsnelheid te komen. Na de start, waarbij zo veel mogelijk kracht moet worden gebruikt, moet ze durven vertrouwen op de souplesse van haar lange passen. Dat is lastig, vooral als ze het roffelend geluid van andere ambitieuze vrouwen naast zich hoort.

Schippers: 'Je wilt zo snel mogelijk gaan, maar als je dat te fanatiek probeert, ga je krampachtig lopen. Je schouders komen omhoog, je gezicht is niet ontspannen. Dat is niet goed, want als je verkrampt, verlies je snelheid. Je moet dus je eigen race durven lopen. Dat gaat steeds beter. Ik weet dat ik iets trager start, maar ik weet ook dat ik op gang kom als ik ontspannen blijf.' <

advertenties

officieel servicecentrum voor Volkswagen en Seat

Autoservice Pruijs BV
Osloweg 127, 9723 BK Groningen
Telefoon 050 - 544 50 90
www.autopruijs.nl

VACATURES

nd.nl/vacaturebank

Deze vacatures stonden afgelopen week in de krant.

- **KEUKENVERKOPER | SANITAIRVERKOPER | SERVICE MEDEWERKER**
Paul Roescher Keuken Bad Vloer Haard Apeldoorn | Rijssen
- **PREVENTIEMEDEWERKER ZUID-NEDERLAND EN PREVENTIEMEDEWERKER NOORDWEST-NEDERLAND**
Siriz Amersfoort

Kijk voor meer informatie op www.nd.nl/vacaturebank

- Uw vacature ook in het Nederlands Dagblad?
- Neem contact op met de advertentieafdeling

Advertentieafdeling Nederlands Dagblad
E-mail: advertentie@nd.nl
Telefoon: 0342-411 711

TIPS / VAKANTIE tarief € 11,75 voor de eerste drie regels en voor elke volgende regel € 4,36 (incl. 21% btw); tekst wordt achter elkaar doorgezegt; maximaal drie woorden vetgedrukt; opgave via www.nd.nl/adverteren.

TIPS

■ ACTIVITEITEN

Martin Brand met SOS worshipband chr.lied. + samenzang: vanavond, 20.00 uur op camping **de Oldemeyer** in Rheeze: leder is van harte welkom. Boek nog snel een weekje op de gezellige christelijke gezinscamping, 40 jaar Oldemeyer! Zie voor meer feestelijke act. op de site. Recreatie-team tot 30 aug. tel: 0523-262805 www.oldemeyer.nl

■ FELICITATIES

Hoera! **Jan Scholtens** vandaag 84 jaar! Van harte gefeliciteerd! Jibbe

■ **HOERA!** a.s. vrijdag mag **ANNECHEN BRUNSTING** vieren dat ze 35 jaar bij Sprank in Bedum woont. Ze zou een kaartje voor deze gelegenheid wel heel leuk vinden. Adres: Ransui 1 9781 RJ Bedum

■ TE KOOP GEVRAAGD

Nu **HOGE** prijs voor goud, zilver en munten! T.K. gevr.(oud) goud, gouden tientjes, Maple Leafs, Kruigers e.a. gouden en zilver munten, baartjes zilver en goud, muntverzamelingen etc. Kevelam Garderen 0577-461955 lid NVMH.

■ PERSONEEL

Gevraagd m.i.v. 1 Sept.: Verkoopmedewerkster voor onze winkel in Groningen-centrum. Lft. ca. 16 - 18 jaar. Fulltime. Informatie: Yde Kooistra 06-53992737 of mail je CV met motivatie naar partijverkoop@dekorenbeurs.nl / www.dekorenbeurs.nl

■ DIVERSEN

Binnenkort **verhuizen?** Verhuizersmetinhoud.nl

■ GERECHTELIJKE PUBLICATIES

Bij exploit van R. Hartemink, gerechtsdeurwaarder te Lent, gemeente Nijmegen, opgemaakt op 11-08-2014, is er op verzoek van: de besloten vennootschap ACTYS WOKEN B.V., gevestigd en kantoorhoudende te Arnhem, aan Marlon Kiezenberg, geboren op 29 januari 1978, conform de gemeentelijke basisadministratie thans zonder bekende woon- of verblijf-

plaats binnen en buiten Nederland, betekend: 1. de grosse van een beschikking, op 25 juli 2014 afgegeven door de Voorzieningenrechter bij de Rechtbank Gelderland, locatie Arnhem, 2. een beslagexploot d.d. 07-08-2014 opgemaakt door t.k. gerechtsdeurwaarder L.G.M. Heskamp, waarbij conservatoir beslag is gelegd onder ABN AMRO BANK N.V., 3. een beslagexploot d.d. 07-08-2014 opgemaakt door t.k. gerechtsdeurwaarder L.G.M. Heskamp, waarbij conservatoir beslag is gelegd onder ING BANK N.V. en 4. een beslagexploot d.d. 07-08-2014 opgemaakt door t.k. gerechtsdeurwaarder L.G.M. Heskamp, waarbij conservatoir beslag is gelegd onder SNS BANK N.V., 5. een beslagexploot d.d. 07-08-2014 opgemaakt door t.k. gerechtsdeurwaarder E.R. Veldhuizen, waarbij conservatoir beslag is gelegd onder de ASN BANK N.V. Onder vertoon van een geldig legitimatiebewijs, kan M. Kiezenberg een afschrift van dit exploit ophalen bij advocaat mr. J.A. Hobma, aan het adres Pantheon 25, 7521 PR Enschede, tel: 053-4804200

VAKANTIE

■ OVERIJSEL

Dat is voordelig!! het Laat-zomerarrangement van 16 tot 30 aug. met nog volop recreatie activiteiten en lekker zwemmen in ons nieuwe overdekte zwembad met whirlpools en glijbaan. Kamperen vanaf € 200.- voor 2 week of stacaravan vanaf € 544.- voor 2 week. Vakantiepark De Kleine Belties Hardenberg 0523-261303, www.kleinebelties.nl

■ **55+ weken** op camping de **Oldemeyer** in het Overijssels Vechtdal van 30 aug- 13 sept: 50% korting en een leuk actief programma, zoals koor, wandelen, workshops, fietsen, uitstapjes etc. 's avonds tijdens de activiteiten krijgt u de koffie van ons. www.oldemeyer.nl of 0523-262805

■ GELDERLAND

WEEKARRANGEMENT, 23-30 aug. € 100,00 korting p.p. **Hotel Eureka**, Zeddam. tel. 0314-651811 of kijk op www.hotel-eureka.nl

WEER NEDERLAND

BEN LANKAMP

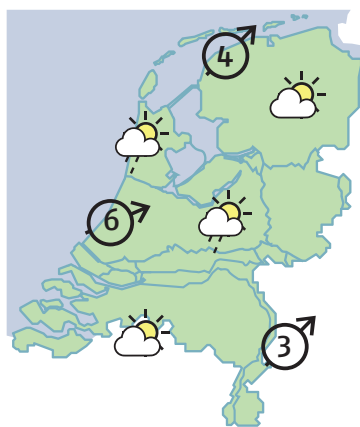

Enkele buien

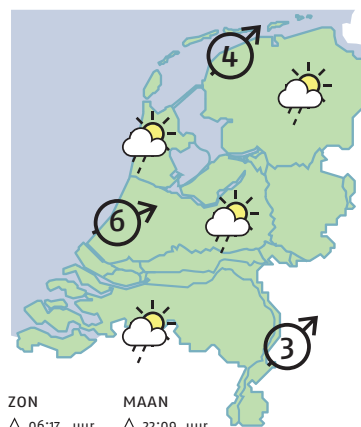
Vanochtend zijn de meeste buien in de kustprovincies te vinden en rond het Markermeer en IJsselmeer. Later verplaatst de buienactiviteit zich weer naar het binnenland en wordt het droger in het westen en noordwesten van het land. Verder schijnt vandaag geregeld de zon en wordt het 20 tot 22 graden. Er waait een zuidwestenwind die boven land matig is, kracht 3 of 4, en aan de kust vrij krachtig, 5 Bft. Vanavond nemen de buien in het binnenland weer af, terwijl de activiteit in de kustprovincies en rond het IJsselmeer en Markermeer wederom toeneemt. Verder zijn er flinke opklaringen en het koelt af naar 14 tot 11 graden. Morgen begint de dag met een paar buien in de kustgebieden, later is vooral landinwaarts een enkele bui mogelijk. Verder zijn er flinke zonnige perioden en het wordt rond 21 graden. De wind wordt westelijk en waait matig boven land, 3 of 4 Bft, aan zee vrij krachtig, kracht 5. De rest van de week blijft het wisselvallig, met vooral in het weekeinde weer veel buien. Vrijdag is de grootste kans op zon en valt het mee met de buien, op zondag is het vaak somber en nat. De maximumtemperatuur valt geleidelijk nog een beetje lager uit; op zondag wordt het hooguit 18 of 19 graden.

VANOCHTEND

VANMIDDAG

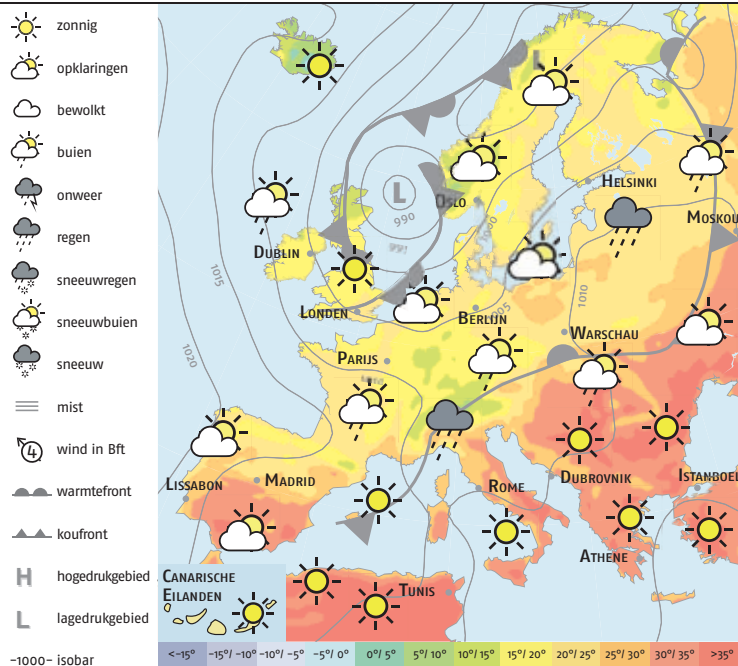
	WOENSdag	DONDERdag	VRIJDag	ZATERdag	ZONDag
ZON	12° 21°	12° 21°	12° 20°	12° 19°	13° 18°
MAAN	4,0% ZW 4	4,0% W 4	6,0% W 3	7,0% W 4	7,0% ZW 4

NEDERLAND stad	VANDAAG		MORGEN		stad	VANDAAG		MORGEN	
	weer	°C	weer	°C		weer	°C	weer	°C
Amsterdam	regenbui	21	regenbui	20	Leeuwarden	regenbui	20	regenbui	20
Arnhem	bewolkt	21	regenbui	20	Maastricht	regenbui	22	regenbui	21
Breda	regenbui	21	regenbui	21	Utrecht	regenbui	21	regenbui	21
Den Haag	regenbui	20	regenbui	21	Utrecht	regenbui	21	regenbui	20
Enschede	regenbui	20	regenbui	20	Zwolle	bewolkt	21	regenbui	20
Groningen	regenbui	20	regenbui	21	Saba	bewolkt	31	zonnig	31

WERELD stad	VANDAAG		MORGEN		stad	VANDAAG		MORGEN	
	weer	°C	weer	°C		weer	°C	weer	°C
Bangkok	regenbui	36	bewolkt	37	Athene	zonnig	33	zonnig	33
Delhi	bewolkt	39	bewolkt	38	Berlijn	regenbui	24	regenbui	23
Dubai	bewolkt	39	bewolkt	41	Brussel	regenbui	21	regenbui	20
Kaapstad	regenbui	17	regenbui	15	Kopenhagen	neerslag	22	regenbui	22
Mexico City	regenbui	22	regenbui	21	Londen	zonnig	22	neerslag	21
New York	regenbui	29	zonnig	26	Madrid	bewolkt	30	bewolkt	31
Paramaribo	onweer	32	onweer	33	Moskou	regenbui	24	regenbui	27
Peking	onweer	19	zonnig	25	Parijs	regenbui	21	regenbui	20
Sydney	zonnig	15	bewolkt	16	Rome	zonnig	31	zonnig	29
Tel Aviv	zonnig	34	zonnig	36	Stockholm	bewolkt	22	neerslag	22
Vancouver	regenbui	23	bewolkt	23	Wenen	onweer	24	regenbui	17

EUROPA

WEERFOTO

In de nacht van maandag op dinsdag kwamen forse buien met onweer voor in de kustprovincies en rond het Markermeer en IJsselmeer.

FEUILLETONS

ZOEKTOCHT IN OORLOGSTIJD

83. Over de achtergebleven resten klimmen soldaten naar de overkant. Hun helmen lijken inderdaad niet op die van de Duitsers. 'Zijn het Canadezen?' vraagt Johanna. 'Ga het ze vragen', zegt Moos. Aan de overkant komen mensen uit hun huizen. De soldaten hebben de over bereikt en lopen de straat in. Ze lachen en delen iets uit. 'Mogen we gaan kijken, tante?' vraagt Moos. Tante knikt. Moos pakt Johanna bij haar elleboog en trekt haar naar buiten. Ze rennen de tuin uit. Iemand steekt een vlag uit, rood, wit en blauw. Aan de overkant van de kapotte brug staan jeeps. Die kunnen de brug niet over. Een lachende soldaat met een platte helm steekt haar iets toe. Chocolade! Ze pakt de reep aan en lacht terug. 'Het zijn Polen', zegt iemand. 'Soldaten uit Polen.'

Ze breekt een stuk van de reep en stopt het in haar mond. De zoete smaak verspreidt zich langzaam van het puntje van haar tong tot achteraan haar verhemelte. Ze geeft Moos ook een stuk, de rest vouwt ze weer in het papier. 'Voor tante', zegt ze. Tante komt ook naar buiten. In haar handen houdt ze de vlag. Iemand zwaait naar haar. Het is Marijnissen. 'Nou, wat zei ik?' roept hij triomfantelijk. Hij kijkt alsof hij zelf voor de bevrijding van de Verlaatstraat heeft gezorgd.

Tante steekt de vlag omhoog. Haar gezicht is één en al lach. 'De oorlog is voorbij Marijnissen, eindelijk voorbij.' Een paar mannen slepen balken en boomstammen door de straat. Samen met de Polen beginnen ze de brug te herstellen. Naast de brug ligt een gesneuveld paard. Mensen met grote messen lopen ernaartoe. Ze beginnen in het paard te snijden. Johanna draait zich walgend om. Zo veel honger heeft ze nou ook weer niet.

Even later rijden de eerste jeeps de straat in. Met zijn handen in zijn zakken bekijkt Moos ze bewonderend. 'Ik ga ze om handtekeningen vragen', zegt hij en rent weg, het huis binnen. Hij is snel terug. Nog nahijgend steekt hij een stuk papier en een potlood omhoog naar de soldaten op een tank. 'Sign please', roept hij boven het bulderen van de motoren uit.

WOORD VERVOLGD

HET HEMELTEKEN

142. Vol afgrijzen ging Anna langzamer slaan op de reinigingsplant. O, Naham, je hebt Gammads lichaam begraven bij dat van Iltani, in de afvalput. En toen ging je gauw naar Jerach om er samen met hem om te lachen. Jullie zijn beesten, allebei! Woedend sloeg ze de reinigingsplant tot groen gevlokt schuim. Ik hoop dat je blij bent met je moordloon van vijftig schapen, Naham. Ik hoop dat die vijftig schapen onvruchtbaar zijn! En ik moet nu niet langer aan jou denken, anders word ik gek. Doelbewust keerde Anna haar gedachten af van Naham. Jerach en iedereen in de nederzetting. Zonder zich druk te maken om haar oude tuniek, waadde ze de rivier in, waste haar haar en genoot van het water. Naomi had gelijk; het werk zou snel genoeg komen. Voor deze ene keer zal ik mijn tijd verdienen en met de vissen spelen. Ze liet haar handen gewichtloos en roerloos in het wa-

ter rusten om de vissen naar zich toe te lokken. Een enorme grijze besseener – bijna even lang als een man – schoot door het water, rook aan haar vinger- toppen en gleed weer weg. Maar de witvissen waren volhardender. Ze schoten heen en weer en raakten telkens haar vingers aan, tot Anna haar handen terugtrok, omdat ze voelde dat ze beken werd. Waar ben je? Wie ben je? Ze zocht de bosrand af. Er plonsde een steentje voor Anna in het water, dat haar nat spatte en de witvissen op de vlucht

joeg. Sem. Glimlachend voelde Anna over de rivierbodem tot ze een steen van de juiste grootte had gevonden. Ze gooide de steen op de oever en trok een verontwaardigd gezicht, waarmee ze tegen haar man zei: Ga weg! Sem kwam heel even tevoorschijn en wankelde alsof hij gewond was. Toen grijnsde hij plagend en slenterde terug naar de bomen. Je zag eruit als een kleine jongen, dacht Anna, terwijl hij uit het zicht verdween. Misschien zal de Allerhoogste ons zegenen met een zoon die op jou lijkt. En misschien zal onze zoon de vader van de Beloofde zijn. Dat is een zegen die ik niet verdient. Met een glimlach waadde ze de rivier uit.

Na het avondeten wenkte Noah Anna. 'Dochter, wil je me je sluijer brengen?' Mijn sluijer? Verwonderd liep Anna de voorraadkamer in en haalde haar sluijer uit haar mand met gereedschap.

WOORD VERVOLGD

PUZZEL

ZWEEDSE PUZZEL

talmen		slaapplaats		strijdster voor vrouwenrechten		schrijfgerei		cijfer
ijzen		loofboom				soepel		
geloofte				spijslijst				
jonge hond				Rom. godin				
				deel van een vis schaafterm			achteruit	
verzoenen		toppunt						wreed-aard
		dames-japon						
waterlelie						muziek-noot		
vogel-bek						Bijbelse stad		
				deel van een fiets				
bedrog				dys (Latijn)				

© Puzzelland 140813

SUDOKU HEAVY

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

	5		9	6	7		
	2			7	1	5	
			3			9	
							6
	1				9		
7			8	1		4	
8	3						7
		6					
							3

ONDER OPLOSSING
 SUDOKU'S GISTEREN

1	5	2	9	4	3	7	6	8
4	6	9	7	8	5	3	1	2
3	7	8	2	1	6	5	9	4
6	2	3	5	7	9	4	8	1
5	9	4	8	2	1	6	7	3
8	1	7	6	3	4	2	5	9
2	8	1	3	5	7	9	4	6
7	4	6	1	9	2	8	3	5
9	3	5	4	6	8	1	2	7

8	1	6	9	5	4	3	2	7
2	5	7	3	6	1	4	9	8
9	3	4	2	7	8	6	1	5
7	8	9	4	1	6	5	3	2
6	4	5	8	3	2	1	7	9
1	2	3	5	9	7	8	4	6
3	6	8	7	4	9	2	5	1
4	7	2	1	8	5	9	6	3
5	9	1	6	2	3	7	8	4

KERKNIEUWS

PROTESTANTSE KERK jubilea

BAARN | 18 AUGUSTUS | veertig jaar hervormd predikant: ds. R. van den Beld (1944).

VELDHOVEN | 18 AUGUSTUS | veertig jaar gereformeerd predikant: ds. J.J. Splinter (1948).

GEREF. GEMEENTEN IN NED. BEDANKT voor Kruiningen en voor Newark (Canada): M. Krijgsman te Arnhemuiden.

advertentie

KERKDIENTEN VAKANTIE 2014

Nederlandstalige kerkdiensten in het buitenland

Geen ingezonden stuk, wel een verhaalsuggestie?

ndmeedenken.nl

ONGEWOON

NOVUM, AP - BEELD AP / JOHN LOCHER

Een stalletje waar vis verkocht werd, stond vroeger aan de rand van het Lake Mead in Nevada. Een veertien jaar durende droogte heeft ertoe geleid dat het water in het meer tot het laagste punt sinds jaren is gedaald. Van water en vis is in de verste verte niets meer te bespeuren.

DOLFIJN MET TWEE HOOFDEN SPOELT AAN IN TURKIJE
In het westen van Turkije is het lichaam van een dolfin met twee hoofden gevonden, melden Turkse media. Wetenschappers gaan het karkas onderzoeken. De resten van de twee vergroeide dolfinjalkalfjes spoelden aan op een strand in Dikili. Een gymleeraar vond de resten vorige week. Volgens een mariene bioloog van de universiteit van Akdeniz is een siamese tweeling bij dolfijnen ongeveer net zo zeldzaam als bij mensen.

VAKANTIEGANGER STEEDS VAKER ONLINE
Vakantiegers kunnen het steeds vaker niet laten om vanaf het vakantieadres mails te beantwoorden, sociale media bij te houden of zelfs te werken. Acht op de tien Nederlanders zijn minimaal een keer online tijdens de vakantie, tegen 64 procent in 2011. Dat meldt marktonderzoeker Multiscopes na een enquête onder ruim duizend Nederlanders. De smartphone en de tablet worden het meest gebruikt om online te gaan. In 2011 was de laptop nog populairder. Zo'n 85 procent van de Nederlanders bekijkt een paar keer per vakantie zijn of haar privémail, tegen 63 procent drie jaar geleden. Sociale media worden door 66 procent van de vakantiegers bekeken. In 2011 hield nog maar een kwart sites als Twitter en Facebook

bij. Ruim een kwart van de vakantievierende internetters werkt tijdens de vakantie. Negen procent doet dat zelfs dagelijks, 21 procent een paar keer. Een derde van de ondervraagden geeft aan op vakantie vaker met werk bezig te zijn dan een paar jaar geleden.

'OPENBAAR TOILET LASTIG BEREIKBAAR IN ROLSTOEL'
Openbare toiletten zijn voor mensen die in een rolstoel zitten vaak lastig bereikbaar. Dat blijkt uit onderzoek van het Nederlands Instituut voor Rolstoeltoegankelijkheid. Meer dan de helft van de toiletten die zijn bedoeld voor lichamelijk gehandicapten, kunnen niet worden gebruikt door mensen in een rolstoel. Het instituut heeft 175 toiletvoorzieningen in winkelcentra, horeca, theaters, overheidsgebouwen, zorginstellingen en stations onderzocht. Slechts een derde van de bezochte toiletten bleek geschikt voor mensen in een rolstoel. Bij bijna een kwart van de bezochte locaties bleek bovendien helemaal geen aangepast toilet aanwezig te zijn. Als er wel een wc is voor lichamelijk gehandicapten, wordt die soms gebruikt voor opslag. Andere toiletten zouden alleen per trap bereikbaar zijn of de deur zou niet helemaal open kunnen. Ook in het wc-hokje gaat het vaak mis. Spiegels hangen soms te hoog en zeepbakjes zijn vaak onbereikbaar.

COLOFON

Uitgave van Nederlands Dagblad B.V. Hermesweg 20, 3771 ND Barneveld, tel. 0342 411 711 Postbus 111, 3770 AC Barneveld, www.nd.nl

ABONNEMENTEN tel. 0342 411 711 e-mail: abonneeservice@nd.nl www.nd.nl/abonneeservice

ADVERTENTIES tel. 0342 411 711, Ma. t/m vr. 8.30-17.00 uur; fax 0342 411 612; e-mail: advertentie@nd.nl
FAMILIEBERICHTEN € 0,93 per mm (incl. btw.), per kolom; e-mail: familiebericht@nd.nl
RUBRIEKADVERTENTIES zie nd.nl/advertieren
SLUITINGSTERMIJN rubriekadvertisingen één dag voor plaatsing vóór 12.00 uur; zakelijke advertenties reserveren vóór 09.00 uur, aanleveren vóór 11.00 uur; familieberichten vóór 13.00 uur; geboorte- en overlijdensadvertenties vóór 16.00 uur. Advertenties voor maandageditie: zakelijke advertenties vrijdag tot 12.00 uur; familieberichten e-mail of fax zaterdag tot 17.00 uur.

REDACTIEADRESSEN ALGEMEEN Postbus 111, 3770 AC Barneveld; tel. 0342 411711; fax 0342 411611; e-mail: redactie@nd.nl
POLITIEKE REDACTIE Postbus 20018, 2500 EA Den Haag; tel. 070 3183180; fax 070 3453101; e-mail: politiek@nd.nl

AUTEURSRECHTEN Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Nederlands Dagblad B.V., c.q. de desbetreffende auteur.

BANK IBAN NL21INGB065944144 BIC code INGBNL2A Identificatienummer: NL44ZZ090569430000

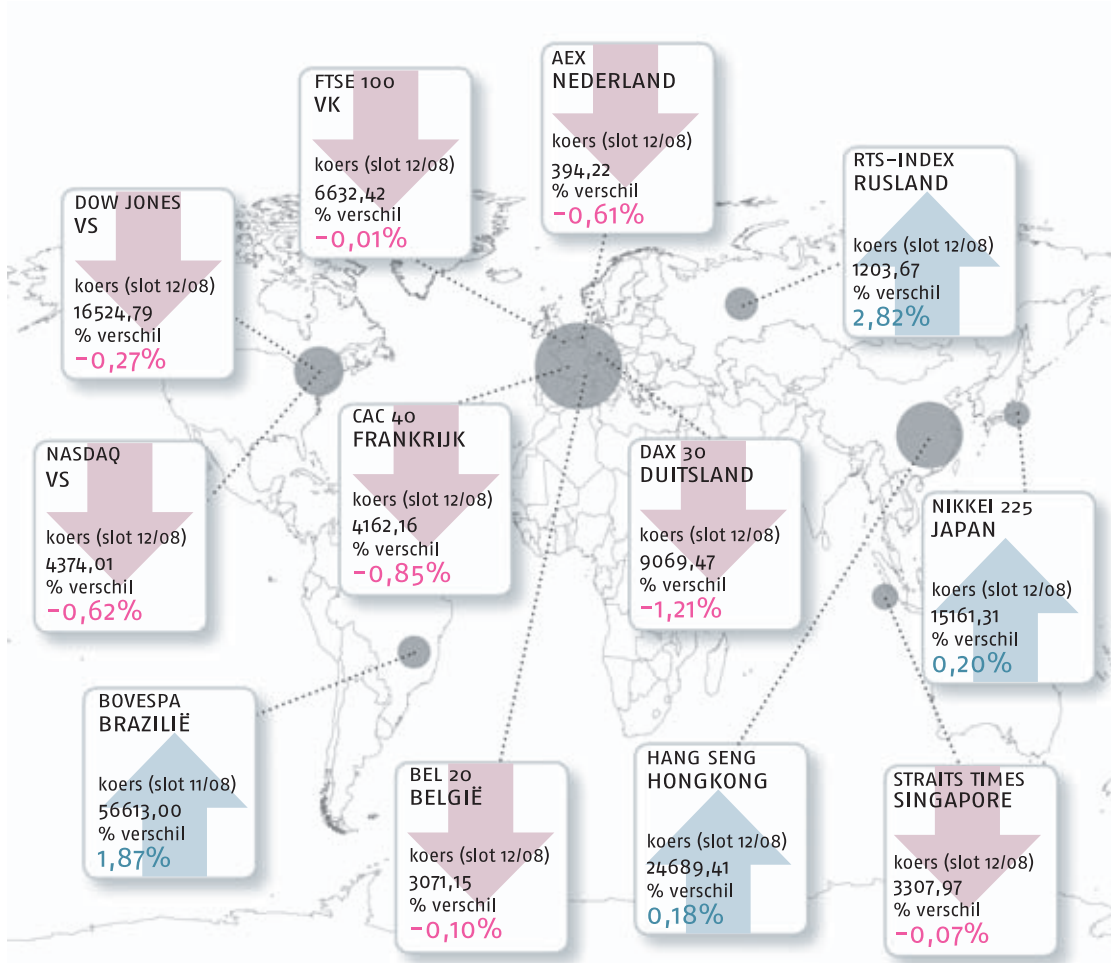
BEZORGING Informatie over bezorging tijdens kantooruren: 0342 411711. Op zaterdag van 8.30 tot 10.30 uur. Mailen kan ook: service@nd.nl of ga naar onze site nd.nl/bezorging. Of SMS 222 naar 1008 (55 cent per bericht) wanneer u vandaag geen krant hebt ontvangen. Wanneer u voor het eerst gebruik maakt van deze service vermeld dan uw e-mailadres, postcode en huisnummer.

BEURS

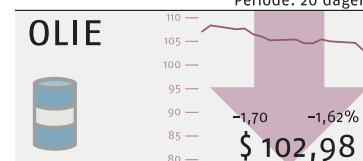
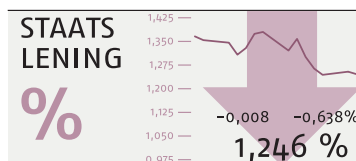
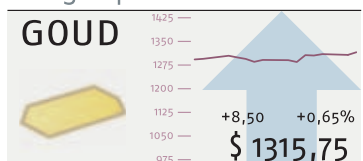
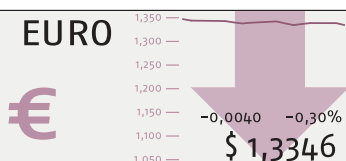
NOVUM nd.nl/economie

AEX sluit lager

AMSTERDAM De Europese beurzen hebben het goede begin van de week geen vervolg weten te geven. De AEX leverde 0,6 procent in en sloot op 394,22 punten, maar deed het daarmee wel beter dan omringende beurzen. De hoofdgraadmeters in Parijs en Frankfurt leverden respectievelijk 0,9 en ruim een procent in. Beleggers werden dinsdagochtend geconfronteerd met een tegenvallend vertrouwenscijfer uit Duitsland. De ZEW-index voor het komende halfjaar viel terug van 27,1 in juli naar 8,6 deze maand en de index voor de huidige omstandigheden verslechterde van 61,8 naar 44,3. In de AEX werden de meeste fondsen lager verhandeld. Het grootste verlies kwam voor rekening van Fugro, dat maar liefst tien procent inleverde. De bodemonderzoeker opende maandag lager na de halfjaarcijfers, maar de koers maakte daarna een opmerkelijk sterk herstel door en het fonds sloot zelfs 7,5 procent hoger. Dinsdag verlaagde ABN Amro het koersdoel voor Fugro scherp van 52 naar 37 euro, maar hield wel vast aan de koopaanbeveling op de bodemonderzoeker. Ook andere oliegerelateerde fondsen hadden het moeilijk.

Bron: vwdgroup:

AEX FONDSSEN

	sk	vk	%
aegon	↓ 5,93	5,94	-0,10
ahold	↑ 12,67	12,6	+0,20
akzo nobel	↓ 51,57	51,8	-0,56
arcelor mittal	↓ 10,30	10,4	-0,96
asml holding	↓ 68,31	69,0	-1,00
boskalis	↓ 38,63	39,1	-1,20
corio	↑ 39,24	39,1	+0,27
delta lloyd	↑ 17,19	17,0	+1,09
dsm, kon.	↓ 48,32	48,5	-0,50
fugro	↓ 27,42	30,4	-9,97
gemalto	↓ 72,44	73,19	-1,02
heineken	↓ 51,78	51,8	-0,19
ing groep c.	↓ 9,84	9,94	-1,02
kpn	↓ 2,48	2,54	-2,29
oci	↑ 25,64	25,5	+0,53
philips, kon.	↓ 22,33	22,4	-0,69
randstad	↓ 34,30	34,6	-1,14
reed elsevier	↑ 16,75	16,72	+0,15
royal dutch shell a	↓ 29,87	30,11	-0,80
sbm offshore	↓ 9,74	9,99	-2,50
tnt express	↓ 5,59	5,61	-0,46
unibail-rodamco	↓ 195,15	195,	-0,18
unilever c.	↓ 30,27	30,3	-0,16
wolters-kluwer c.	↑ 20,26	20,0	+1,28
ziggo	↓ 34,00	34,0	-0,16

MIDKAP FONDSSEN

	sk	vk	%
aalberts ind.	↓ 20,87	21,0	-0,60
accell group	↓ 13,12	13,3	-1,76
air france-klm	↓ 7,74	7,77	-0,41
aperam	↓ 23,68	23,72	-0,19
arcadis	↓ 23,05	23,4	-1,56
arseus	↑ 41,85	41,4	+0,94
asm international	↓ 27,74	27,9	-0,72
bam groep, kon.	↓ 1,98	2,04	-3,14
binckbank	↓ 8,17	8,18	-0,10
brunel international	↓ 18,89	19,0	-0,71
corbion	↓ 13,18	13,4	-1,60
eurocomm. prop.	↑ 35,70	35,7	+0,00
exact holding	↑ 28,20	28,0	+0,48
nieuwe steen inv.	↓ 4,15	4,24	-2,10
nutreco	↓ 29,72	29,8	-0,25
postnl	↑ 3,72	3,64	+2,06
royal imtech	↑ 0,37	0,34	+10,03
sligro food	↓ 29,94	30,0	-0,20
ten cate	↓ 18,02	18,1	-0,91
tkh group	↓ 22,43	22,6	-0,82
tomtom	↓ 5,40	5,47	-1,33
usg people	↓ 8,86	9,24	-4,03
vastned	↓ 37,90	38,1	-0,62
vopak	↑ 33,30	32,9	+0,94
wereldhave	↑ 67,00	66,3	+0,93

TV VOORKEUR

NED. 2, IKON, 22.45-23.30
De wachtkamer
Hoelang houd je hoop? Die innerlijke strijd voert Cengiz Döker (foto). Zijn vrouw Tulay is na een verkeersongeluk in coma geraakt en verkeert nu in een staat van minimaal bewustzijn. Ze wordt verzorgd door haar ouders, Cengiz en hun 10-jarig zoonje Efe. Hoelang kunnen zij dat volhouden en wat voor hobbels moeten ze nog

nemen?
NED. 2, HUMAN, 23.30-00.10 UUR
Dus ik ben
In het programma (een herhaling uit 2013) onderzoekt filosofe Stine Jensen samen met spraakmakende binnen- en buitenlandse denkers de wortels van onze identiteit. Wat maakt wie we zijn? Vandaag: Ik reis, dus ik ben. Nederlanders staan bekend om hun

reislust. Al eeuwenlang trekken we erop uit om de wereld te ontdekken. Het liefst reizen we zo lang, zo veel en zo ver mogelijk. We willen de wereld met eigen ogen zien. Reizen is plezier maken en avonturen beleven. En ook onszelf tegenkomen, onszelf ontwikkelen. Maar reizen geeft ons vooral het ultieme gevoel van vrijheid. Hoe vormt reizen onze identiteit? De Italiaanse filosoof Rosi Braidotti en de Britse reisboekenschrijver Paul Theroux vertellen over ons verlangen om grenzen te verleggen en op reis te gaan.

Theoloog Herman Selderhuis (foto) is te gast in het praatprogramma, waarin presentator Andries Knevel in een sfeervolle ambiance in de vestingstad Naarden zijn gasten ontvangt. Knevel praat met Selderhuis over de reformatie. Als hoogleraar kerkgeschiedenis aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn weet Selderhuis daar alles van. De hoogleraar maakt zich zorgen over de toekomst van de Nederlandse kerk en vindt dat het tijd wordt voor een nieuwe reformatie.

NED. 2, 00.10-00.35 UUR
Andries

RADIO VOORKEUR

RADIO 1, NTR, 19.00-20.00 UUR
Kunststof
Al vijf jaar vereeuwigd beeldend kunstenaar Olphaert den Otter verwoestingen aangericht door natuurgeweld. Uit kranten en van het internet plukt hij foto's van oorlogen en 'vredesoperaties'. Die vormen de inspiratiebron voor zijn schilderijen. Momenteel zijn er vierentwintig van zijn zogenaamde *world stress paintings* te zien in het Centraal Museum in Utrecht. Frénk van der Linden praat met hem over deze tentoonstelling.

RADIO 5, NCRV, 18.00-19.00 UUR
Schepper & Co
Te gast is Dienke Hondius, universitair docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Deze maand verschijnt haar boek *Blackness in Western Europe*. Hondius is ook een van de auteurs van het onlangs verschenen boek *Slavernijverleden Amsterdam*. Het is een gids en daarmee kun je door Amsterdam wandelen en het

► Hello goodbye

DO NED. 1, 21.40-22.25 UUR

DO NED. 3, 00.00-00.35 UUR

► 3Onderzoekt

NEDERLAND 1

09.15 Nederland in beweging! 09.30 NOS-Journaal. 09.40 MAX Geheugentrainer. 10.00 NOS-Journaal. 10.15 NOS-Journaal. 10.30 Lingo. 11.00 NOS-Journaal. 11.15 NOS-Journaal. 11.30 NOS-Journaal. 11.40 NOS-Journaal. 12.00 NOS-Journaal. 12.15 Ik neem je mee. 12.40 NOS-Journaal. 13.00 NOS-Journaal. 13.20 NOS-Journaal. 13.35 NOS-Journaal. 14.00 NOS-Journaal. 14.15 NOS-Journaal. 14.30 NOS-Journaal. 14.40 NOS-Journaal. 15.00 NOS-Journaal. 15.15 NOS-Journaal. 15.30 NOS-Journaal. 15.40 NOS-Journaal. 16.00 Knevel & Van den Brink. 17.00 KRO Kindertijd. 17.04 Kikker. 17.07 Kokosnoten plukken. 17.13 De egel en de ballon. 17.16 Tantedag. 17.21 Polle laat zijn amandelen knippen. 17.25 Sesamstraat: 10 voor... 17.35 Sesamstraat.

18.00 NOS-Journaal.
18.15 EénVandaag.
18.45 NOS-Sportjournaal.
19.00 Ik neem je mee.
19.30 Nick & Simon The Caribbean Dream.
20.00 NOS-Journaal.
20.30 Krasse Knarren.
21.25 KRO Detectives: Endeavour Morse.
23.05 Knevel & Van den Brink

NEDERLAND 2

06.25 Geloven op 2. 07.00 NOS-Journaal met gebarentolk. 07.15 NOS-Journaal. 07.30 NOS-Journaal met gebarentolk. 07.40 NOS-Journaal. 08.00 NOS-Journaal met gebarentolk. 08.15 NOS-Journaal. 08.30 NOS-Journaal met gebarentolk. 08.40 NOS-Journaal. 09.00 NOS-Journaal met gebarentolk. 09.15 10xBeter de zomer door. 09.45 Altijd Wat. 10.30 De vloer op. 11.50 Bloed, zweet en concerten. 12.20 Opsporing verzocht. 13.00 NOS-Journaal. 13.20 Tegenlicht. 14.30 Rail Away. 15.00 Heb je dat gezien? 15.30 Lingo. 16.00 NOS-Journaal. 16.10 De slimste mens. 17.00 NOS-Journaal. 17.05 Downton Abbey

18.20 De nalatenschap.
18.50 Last Tango in Halifax.
19.50 10xBeter de zomer door.
20.25 De slimste mens.
21.10 Hollandse zaken.
22.00 Nieuwsuur.
22.45 De wachtkamer.
23.30 Dus ik ben

00.10 Andries. 00.35 Nachtoen. 00.50 Nieuwsuur. 01.35 Nieuwsuur.

NEDERLAND 3

07.45 Mega Mindy. 08.10 De Smurfen. 08.25 De Smurfen. 08.40 Pieter Konijn. 08.50 Maya de Bij. 09.05 Sarah en Eend. 09.10 Mickey Mouse Clubhuis. 09.35 KRO Kindertijd. 09.38 Polle laat zijn amandelen knippen. 09.40 De egel en de ballon. 09.47 Kikker in de kou. 09.47 Kokosnoten plukken. 09.53 Tantedag. 10.00 Harry en Toto. 10.10 Teletubbies. 10.35 Penelope. 10.40 Sesamstraat: 10 voor... 10.50 Aya. 10.55 Piet Piraat wonderwaterwereld. 11.05 Koek & Ei Boswachterij. 11.10 Joe & Jack. 11.20 Bob de Bouwer. 11.30 Angelina Ballerina. 11.45 Pingu. 11.50 Bruine beer in het blauwe huis. 12.15 Masha en de beer. 12.20 De wereld van K3. 12.35 Raad eens hoeveel ik van je hou. 12.45 Wickie de Viking. 13.00 Shaun het schaap. 13.05 Buurman en Buurman. 13.15 De Smurfen. 13.25 De Smurfen. 13.40 Peter Pan. 14.05 Freek op safari. 14.10 Wat een beest! 14.30 TROS Stedenspel. 16.25 De BZT show. 17.20 Checkpoint top 5. 17.30 Wat een jager! ...

18.05 Beste Vrienden Quiz.
18.23 Het Klokhuis.
18.45 NOS-Jeugdjournaal.
18.55 Dunya & Desie.
19.30 NOS Studio Sport.
22.05 Ruben vs Katja.
23.00 NOS op 3.
23.15 The Tonight Show

TV VOORAF

ROEL SIKKEMA nd.nl BEELD OMROEP MAX

Veertig jaar terug in de tijd

Hoe kun je bejaarde mensen zich weer jong laten voelen? Door 'vroeger' na te bootsen. Neem ze mee terug naar vroeger, naar de periode die het hoogtepunt van hun leven was.

Die theorie van de Amerikaanse sociaal psycholoog Ellen Langer wordt in deze driedelige programmaserie 'Krasse Knarren' op haar waarheidsgehalte beproefd. In 1981 bedacht zij dit experiment om te bekijken of mensen door terug te gaan in de tijd, zich geestelijk en lichamelijk jonger kunnen denken. Vijf vroeger bekende ouderen verblijven een week lang in een villa in het witte stadje Thorn. Die is van binnen ingericht in de stijl van de jaren zeventig. Ze krijgen een aantal opdrachten die ervoor moeten zorgen dat ze fysiek en geestelijk jonger worden direct al als blijkt dat vrijwel niemand kan koken ... De leeftijden van de vijf BN'ers lopen nogal uiteen. Het oudst (92) is Ad van der Gein, zanger en pianist, vroeger lid van het Cocktail Trio. Met z'n 66 levensjaren is omroeper en tv-presentator Hans van der Togt de jongste van het stel. Daartussen zitten acteur en schrijver Eric Schneider (79), regisseuse en podiumkunstenaar Kitty Knappert (84) en zangeres en schrijfster Trea Dobbs (67).

De film begint met de aankomst van de vijf. Ze worden steeds met een karakteristieke jaren zeventig-auto opgehaald en naar Thorn gebracht. Tussendoor bezoeken ze het zieken-

huis in Eindhoven waar een begintest wordt gedaan. Bekeken wordt hoe hun conditie – zowel lichamelijk als geestelijk – is. Ook wordt aan de vijf gevraagd hoe ze het ouder worden ervaren. Er komen stereotiepe antwoorden, zoals dat ze geheugenverlies bij zichzelf zien. Of dat de botten steeds stijver worden. Van der Togt is een snoeper die graag tien kilo kwijt wil, terwijl de oudste van het stel, Ad van der Gein, er veel gezonder uitziet. Hij wandelt nog elke dag een half uur, maar leunt sterk op z'n begeleidster omdat hij slecht zijn evenwicht kan bewaren. Dat zien ze in het ziekenhuis ook, het vermoedt hem sterk. Daarom geven ze hem een hulpmiddel dat hij verfoeit: een rollator. Hoewel, een 'krasse knar' is hij zeker; nog altijd is hij begeleider van een vrouwenkoor.

Pijntjes, ongemakken, stroeve ledematen, ze maken het allemaal mee. Maar toch ervaren ze het ouder worden heel verschillend. De ene ondergaat het tevrede, elke dag als een geschenk. De ander zou graag af willen komen van de angst om in eenzaamheid oud te worden. Vooral voor oudere kijkers is dit een aardige miniserie. Je wordt benieuwd naar hoe het met ze gaat. Verbeterd hun conditie door de oefeningen die ze doen? Kunnen de twee alcoholdrinkers van de vijf zich echt houden aan de afspraak om maar één glas per dag te drinken? Aardig zijn ook de flashbacks naar vroeger, naar optredens van de vijf. ►► *Krasse Knarren*, Ned. 1, MAX, 20.30-21.25 uur

►► kijk voor het complete programmaoverzicht op www.nos.nl of op Teletekst pagina 200

KNEVEL & VAN DEN BRINK Talkshow met gasten uit de politiek, showbizz, cultuur en sport. NED. 1, 23.05 UUR

DOWNTON ABBEY Brits kostuumdrama, in het statige huis van de graaf en gravin van Grantham. NED. 2, 17.05 UUR

FAMILY7

07.00 Praise. 07.30 Auto-B-Good. 07.40 Krummel. 08.15 Blalala. 08.30 Andrew Wommack. 09.00 Op zoek naar God in? 09.30 Café Tinto. 11.00 Dag TV. 16.00 Café Tinto. 17.30 Kidspraise

18.05 Auto-B-Good. 18.10 Krummel. 18.40 Blalala. 19.00 Road to Avonlea. 19.30 7th Street Theater. 20.00 Homecoming. 20.30 Wind at my back. 21.00 Eindtijd & Profetie. 21.30 Chip Ingram -True spirituality. 22.00 Set In Stone. 22.30 Life story. 23.00 Als vloeken in de kerk. 23.30 The Drive TV

00.00 Verhalen van verandering. 00.30 Pro Christ 206. 01.30 Nacht TV. 05.30 Café Tinto.

BBC 1

07.00 Breakfast. 10.15 Neighbourhood Blues. 11.00 Homes Under the Hammer. 12.00 Animal Saints and Sinners. 12.45 Real Lives Reunited. 13.15 Bargain Hunt. 14.00 BBC News - Weather. 14.30 BBC Regional News and Weather. 14.45 Doctors. 15.15 Perfection. 16.00 Escape to the Country. 16.30 Hairy Bikers Bake-Ation. 17.30 Flog It!

18.15 Pointless. 19.00 BBC News. 19.27 Weather. 19.30 BBC Regional News Programmes. 19.57 Weather. 20.00 The One Show. 20.30 Fake Britain. 20.57 BBC News and Regional News. 21.00 The Great British Bake Off. 22.00 Operation Wild. 23.00 BBC News. 23.25 BBC Regional News and Weather. 23.32 The National Lottery Update. 23.35 A Question of Sport

00.05 The League Cup Show. 01.10 Weather for the Week Ahead. 01.15 BBC News.

NGC

06.00 Megafactories. 06.50 Inside Cocaine Wars. 07.35 Science of Stupid. 08.00 Caught in the Act. 08.45 The Incredible Dr Pol. 09.30 Goldfathers. 10.25 Showdown Of The Unbeatables. 11.15 The '80s. 12.05 Cosmos. 12.55 Caught in the Act. 13.50 Inside Cocaine Wars. 14.50 Restoration Garage. 15.45 Ultimate Airport Dubai. 16.40 Science of Stupid. 17.10 Drugs Inc. - Best Of

18.10 Last War Heroes. 19.05 Money Melt-down. 19.35 Diggers. 20.00 Nazi Megastuctures. 21.00 WWII's Greatest Raids. 22.00 The Egyptian Job. 22.55 Ultimate Survival Alaska. 23.55 Viking Apocalypse

00.45 Last War Heroes. 01.35 WWII's Greatest Raids. 02.25 The Egyptian Job. 03.15 Last War Heroes. 04.00 WWII's Greatest Raids. 04.45 The Egyptian Job. 05.30 Do or Die.

STILGEZET

Lucas 9:62

Concentratie

Jezus zei tegen hem: 'Wie de hand aan de ploeg slaat en achterom blijft kijken, is niet geschikt voor het koninkrijk van God.'

Een boer die gaat ploegen zet de ploeg klaar met de ossen ervoor, drukt de ploegschaar diep in de grond, roept naar de beesten – en daar gaan ze. Vanaf dat moment heeft hij alle concentratie nodig om een eerste rechte voor langs de rand van de akker te maken. De dieren moeten gelijkmatig lopen, de ploegschaar mag niet zwenken of diepte verliezen. En daarna moet de tweede voor recht naast de eerste lopen, anders werkt hij de grond niet gelijkmatig open.

Dit werk vraagt volle concentratie. Die concentratie vraagt Jezus ook van de mensen die met Hem meereizen naar Jeruzalem. Blijf niet met je hoofd half thuis zitten. Concentreer je op wat Ik van je vraag en laat de rest los. Want het Koninkrijk gaat voor.

LIMERICK

KEES VAN EGMOND

Klapbandonderzoek

'Recht.' zegt een man uit Terlinden.
'Ik zou er geen doekjes om winden.
Wees liever niet laks.
Best kans dat je straks
het wiel opnieuw uit moet gaan vinden.'

UW LIMERICK HIER? achterop@nd.nl

dierbare foto's

HANS HOPMAN nd.nl/achtergrond BEELD FAM HOFKINK

Foto's vangen de tijd. Ze vertellen verhalen en herbergen herinneringen: oude geliefden, een vervlogen jeugd of een favoriete plek. In deze rubriek iedere week een dierbare foto met een verhaal.

Aan de kade van Rotterdam staat 25 mei 1954 het gezin van Jan Henk en Zwaantje Hofkink-Noppers uit Heemse klaar voor vertrek naar Canada (Québec). Voor de acht kinderen die allemaal enthousiast 'op avontuur' gingen, is dit een zeer dierbare foto, blikk Hanna Lengkeek-Hofkink (tweede van rechts, destijds vijftien jaar) uit Chilliwack terug. Deze stap was ingrijpend voor haar ouders: 'Het huis moest verkocht worden en de aannemerszaak van de hand gedaan, want de reis moesten ze zelf betalen. Ze kregen geen subsidie.' De rekening voor de boot (de Castel Felice) en de treinreis kwam uit op het voor die tijd fikse bedrag van 5200 gulden. Hanna: 'Toen we eindelijk in Canada voet aan wal zetten, was de reis nog lang niet voorbij. We moesten met koffers en reiswieg van de haven naar het treinstation lopen. Daar begon een lange reis dwars door Canada naar het noorden van British Columbia. Op het stationnetje van het plaatsje Houston heetten vaders twee ooms met hun gezinnen ons welkom.' Het was

volgens Hanna een hele cultuurshock om van een mooi plaatsje als Heemse (bij Hardenberg) in deze 'wildernis' te belanden. Het duurde niet lang, of de een na de ander van de kinderen Hofkink zwierf uit naar andere plaatsen in Canada. 'Uiteindelijk verhuisden onze ouders ook en nu woont alleen onze jongste broer nog maar in Houston.' Ter gelegenheid van het zestigjarige immigratiejubileum kwam de familie onlangs bij elkaar. 'Wat een feest was het een weekje in Québec-Stad door te brengen, waar we met elkaar als gezin op 3 juni 1954 een nieuw leven begonnen.' De haven aan de St. Lawrence-rivier was nu veel groter. 'Maar het treinstation met de naam Gare du Palais stond nog trots op ons te wachten. Telkens dachten we aan onze ouders die ons naar dit mooie land brachten. Bovenal was er dankbaarheid aan de Heer die ons al die jaren nabij is geweest. (Psalm. 46:11).'

► Wilt u ook uw dierbare foto delen?

Mail dan naar achterop@nd.nl

TWEETS VAN DE DAG

Cees Dekker *natuurkundige*:
MARK MY WORDS: DIE BEATRICE DE GRAAF
WORDT NOG WEL EENS (VICE)PREMIER

Ivan Wolffers *arts*
IN VS IS AANTAL LONGKANKERGEVALLEN OVER
LAATSTE 30 JR MET 12% GEDAALD WAAR-
SCHIJNLIJK DOORDAT MINDER MENSEN ROKEN

CRYPTOOGRAAF

Jan van der Graaf, Rotterdam

sels z

WOORDEN: 1 LETTERS: 11

IK & MIJN TENT

bijdragen? achterop@nd.nl

VEEL SPULLEN

Ruim 24 uur eerder werd in Kroatië met enige moeite de achterklep van de auto dichtgedaan. Eva (6) heeft gezien hoeveel spullen er in de dakkoffer, in en op de kar en ook nog in de auto gepropt zijn. En dan was er ook nog (een beetje) plek voor papa en mama en vier kinderen. De hele dag en nacht hebben ze doorgereden en om 4.15 uur is iedereen eerst z'n vertrouwde bed ingedoken. Maar nu zit Eva zoals gebruikelijk (bijna) als eerste weer beneden. Het is nog stil. Ze kijkt eens rond in de kamer en concludeert: 'Eigenlijk hebben we best veel spullen NIET meegenomen op vakantie'.

CRYP706RAAF: 000RZ7SELS

Vergeten Volken

GERHARD WILTS nd.nl/buitenland BEELD AP / PETE WILLIAMSON

De Manx koesteren hun reuzen en races

Schotten, Venetianen, Bretons ... ze willen allemaal hun toekomst zelf bepalen. Maar welke volkeren zijn er nog meer en wat willen zij? Op zoek naar vergeten volkeren en hun soms verrassende rol in Europa. Vandaag: de Manx.

Ze zijn geen onderdeel van de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk, maar claimen wel het oudste democratische parlement ter wereld te hebben. Het gaat om de koppige Manx. Zij wonen op het Isle of Man, een semionafhankelijk eiland midden in de Ierse Zee, dubbel zo groot als Texel, maar wel met palmbomen aan de zuidkust. Je mag je pas een Manx noemen, als je voorgelacht ten minste vijfhonderd jaar op het eiland heeft gewoond.

Volgens de circa 86.000 Manx is hun eiland voortgekomen uit de ruzie tussen een Ierse en een Engelse reus. De Engelse reus roofde op een avond

Het eiland Man is vooral bekend om zijn motorraces op de openbare weg, de Isle of Man TT en de Manx Grand Prix.

de vrouw van zijn rivaal Finn MacCoul, die uit woede zijn tegenstander een handvol modder en stenen achterna smet, maar miste in het donker. Zo ontstond Man, met Schotland, Ierland, Engeland en Wales op ongeveer gelijke afstand van de hoofdstad Douglas.

Toch zetten met name de Vikingen hun stempel op het eiland. Hun historische aanwezigheid is terug te vinden in plaatsnamen met de Scandinavische toevoeging 'by' (=boerderij), zoals Kirby en Colby. Naar Noors voorbeeld werd in het jaar 979 een

parlement ingesteld, de Tynwald. Dit parlement viert dat feit jaarlijks op 5 juli door in de openlucht op Tynwald Hill alle nieuwe wetten in het Engels en Manx voor te lezen.

Het Manx wordt nauwelijks meer gesproken. De laatste die het Manx als moedertaal sprak, was Ned Maddrell. Hij overleed in 1974. Van hem (en andere eilandbewoners) zijn wel geluidsoptnamen bewaard, die nu gebruikt worden voor taalcurricula. Intussen poogt de organisatie Yn Cheshaght Ghailckagh het Manx nieuw leven in te blazen. Het eiland Man is vooral bekend om zijn motorraces, de Isle of Man TT en de Manx Grand Prix. De races – de eerste werd al gehouden in 1907 – zijn berucht vanwege het grote aantal dodelijke slachtoffers (inmiddels 253, gemiddeld ruim twee per jaar). Het circa zestig kilometer lange TT-circuit voert over openbare wegen, omzoomd door voor motorrijders levensgevaarlijke obstakels als bomen, huizen, trottoirbanden, rotondes, hekken en stenen muren.

Vanwege de vele ongevallen verloor het motorspektakel in 1979 zijn dertig jaar oude WK-status. Niettemin blijft de TT een 'Tourist Trophy' van formaat, want jaarlijks komt een enorme stroom toeschouwers naar de motorraces. Eigenzinnig houden de Manx vast aan de verkeersregel dat alleen binnen de bebouwde kom een snelheidslimiet van 30 mijl (48 km/uur) geldt; daarbuiten mag het gas onbeperkt los.

Manxers van naam zijn de gebroeders Gibb (Barry, Robin en Maurice) met hun band BeeGees en – als zoveelste hardrijder – de profwielrenner Mark Cavendish. Daarnaast leeft op het eiland een bijzondere kattensoort, de staartloze manxkat.

Man kent net als de Kanaaleilanden een vorm van zelfbestuur (*dependency*). De Britse koningin is slechts 'Lord of Mann' en wordt vertegenwoordigd door een gouverneur op het eiland. De inwoners hechten erg aan hun zelfstandigheid. Op hun nationale vlag staat een triskelion (een rad van drie benen) afgebeeld en de wapenspreuk luidt 'Quocungue Jaceris Stabit'. Vrij vertaald betekent dat: 'waarheen je mij ook gooit, ik heb altijd een been om op te staan'. De reuzenruzie dreunt bij de Manx nog altijd na. <